

Utlåtande 2006: RVII (Dnr 325-5130/2006)

Revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Socialtjänstnämndens förslag till revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen godkänns enligt vad föredragande borgarråd anför i detta utlåtande.
2. Nuvarande program gäller till och med den 30 juni 2006.
3. Det reviderade programmet gäller från och med den 1 juli 2006 till och med den 30 juni 2010.
4. Socialtjänstnämnden skall utforma en informationskampanj riktad till stadens invånare om sexköpslagen m.m.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

Stadsledningskontoret får i uppdrag att i samverkan med socialtjänstnämnden och polisen inleda en dialog med etablerade Internetleverantörer och ungdomssajter om att motverka nätprostitutionen.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Bakgrund

Stadens sociala program för att minska prostitutionen antogs av kommunfullmäktige under år 2001. Under år 2004 fick socialtjänstnämnden fullmäktiges uppdrag att revidera programmet, då både lagstiftning och omvärld hade ändrats. Det reviderade programmet vänder sig till alla nämnder och bolagsstyrelser och omfattar staden som arbetsgivare, förebyggande arbete, vård- och be-

handling samt människohandel för sexuella ändamål. Det huvudsakliga syftet med programmet är att minska efterfrågan på sexuella tjänster. Arbetet mot prostitutionen omfattar flera områden och nivåer. Sociala insatser behövs till enskilda individer medan staden som helhet ska arbeta för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna samt till AB Familjebostäder, AB Stockholmshem och AB Svenska Bostäder.

Stadsledningskontoret anser att det reviderade programmet anger en tydlig ansvarsfördelning mellan nämnder och bolagsstyrelser och förstärker betydelsen att arbeta förebyggande. Kontoret anser att även idrottsnämnden ska ingå bland nämnder som är mest berörda av programmet, eftersom deras verksamheter når ut till framförallt barn och ungdomar. Informationsinsatser för att uppmärksamma problemområdet är enligt stadsledningskontoret motiverade och bör kunna finansieras inom socialtjänstnämndens befintliga budgetram. Kontoret anser att stadsdelsnämnderna ska ansvara för klienter som är utsatta för trafficking. Stadsledningskontoret delar socialtjänstnämndens bedömning om att flertalet insatser ingår i berörda nämnders och bolagsstyrelsers nuvarande ansvar och därför inte ska medföra ökade kostnader. Det är av stor vikt att stadsdelsnämndernas personal inom socialtjänsten får utbildning och kunskap om programmet. Stadsledningskontoret anser att det är bra att stadsdelsnämnderna årligen får redovisa och följa upp planerade insatser samt att socialtjänstnämnden ska följa upp programmet vart fjärde år.

Utbildningsnämnden bedömer att det preventiva arbete som bedrivs i skolan utifrån gällande styrdokument väl uppfyller de förslag till åtgärder som framförs i programmet. Friskolorna berörs inte av förslaget då de står utanför utbildningsnämndens ansvarsområde. Stadens skolplan och elevhälsost strategi omfattar inte heller skolor med annan huvudman än staden.

Bromma stadsdelsnämnd ställer sig i huvudsak positiv till programförslaget. Skolan behöver vara tydlig i sin undervisning om livsstil och levnadsförhållanden för barn och ungdomar. Stadens prostitutionsenhet har en viktig roll genom att upprätthålla kompetens och förmedla kunskap till stadsdelsförvaltningarna. Socialtjänstnämnden bör ha ansvar för alla frågor som rör personer utsatta för trafficking i syfte att ha en tillräcklig kvalitet på insatserna. Nämnden är positiv till att programmet följs upp inom ramen för stadens integrerade system för ledning och uppföljning av ekonomi och verksamhet.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd tillstyrker det reviderade programmet och anser att de konkreta åtgärder som föreslås är relevanta, men betonar vikten av att stadsdelsnämnderna får stöd och utbildning om prostitutionsenhetens arbete och erfarenheter för att bättre kunna uppmärksamma prostitution.

Farsta stadsdelsnämnd anser att ett genomförande av programmet innebär insatser både lokalt och centralt och i samverkan med framförallt prostitutionsenheten, landstinget och frivilligorganisationer. För stadsdelsnämnderna handlar det främst om förebyggande arbete för barn och unga. Nämnden anser att det är viktigt att stadsdelsnämnderna får del av den kompetens som prostitutionsenheten har och att det behövs centrala åtgärder för problemet med trafficking. Även internetprostitution är ett område där stadsdelsnämnderna behöver stöd.

Hägerstens stadsdelsnämnd anser att programmet är bra och angeläget och att det huvudsakligen belyser det som behöver finnas i ett långsiktigt arbete mot prostitutionen. Den föreslagna informationskampanjen är positiv. Arbetet mot nätprostitution behöver kompletteras. Nämnden anser att stadsdelsnämnderna i första hand behöver en allmän kompetenshöjning så att socialsekreterare kan ställa frågor om prostitution och föreslå behandlingsalternativ. Det behöver klargöras hur stadsdelsnämndernas kostnader för personer som varit utsatta för trafficking ska fördelas i staden, om staten inte ger ersättning.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att det reviderade programmet innehåller flera bra åtgärder. Nämnden anser att det behövs ytterligare ekonomiska resurser och stöd till nya arbetsmetoder för att kunna ta ansvar att arbeta med dem som köper sexuella tjänster. Nämnden anser att ansvaret för hjälp och stöd till dem som utsatts för trafficking bör ligga kvar centralt i staden.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd anser att projektet nätprostitution och ett nytt uppdaterat socialt program för att minska prostitutionen ytterligare kommer att förbättra stadens arbete. Ansvarsfördelningen mellan stadsdelsnämnder och socialtjänstnämnden är väl avvägd. Nämnden anser att ett aktivt jämställdhetsarbete i nämnder och bolagsstyrelser bör kunna bidra till den allmänna attitydbildningen i staden. Nämnden anser att det aktuella programmet, som tydligt tar avstånd från prostitution utifrån ett helhetsperspektiv, är ett stöd för de prostituerade.

Kista stadsdelsnämnd tillstyrker rapportens förslag men anser att någon form av gemensam utbildning och/eller konferens om lagstiftning, målsättning, prioriterade områden och policy behövs för att programmet ska få genomslag. Nämnden anser vidare att en beskrivning av vilka krav varje stadsdelsnämnd ska göra lokalt bör göras samt att projektmedel bör avsättas centralt.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att det reviderade programmet tar ett förstärkt helhetsgrepp om insatserna för att motverka prostitution samt att nätprostitution och trafficking uppmärksammas och lyfts fram i programmet. Nämnden anser vidare att den kunskap om prostitution som finns centralt i staden behöver förmedlas till stadsdelsnämndernas personal. Effektiva samverkansformer mellan centrala specialistresurser och verksamheterna ute i stadsdelsnämnderna behövs liksom upprättande av konkreta handlingsplaner kring denna samverkan.

Liljeholmens stadsdelsnämnd bifaller delvis förvaltningens förslag till beslut. Nämnden anser att ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget, dels på grund av att det är en politisk markering att detta är en prioriterad fråga, dels att personalen får tydliga mål att arbeta efter. Förslaget brister framförallt inom internetprostitution och trafficking, där programmet intar en för avvaktande hållning. Nämnden anser att personer som utsätts för trafficking bör hanteras centralt av staden. Nya behandlingsalternativ måste skapas för kvinnor som försöker ta sig ur prostitutionen. Vidare anser nämnden att prostitutionsenhetens kunskaper måste överföras till stadsdelsnämnderna samt att skolan spelar en central roll i det förebyggande arbetet. Nämnden understryker vikten av att kontinuerligt utvärdera arbetet för att motverka prostitutionen.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd anser att tyngdpunkten i genomförandet av programmet kommer att ligga på förebyggande arbete för barn och unga samt vård och behandling. Nämnden anser vidare att det är viktigt att använda den kompetens prostitutionsenheten har.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att programförslaget är väl övergripande och därför svårt att realisera. Staden bör avvakta den översyn som pågår av stadens dokument innan beslut fattas om ett särskilt program för att minska prostitutionen. Programmet tar enligt nämnden upp självklarheter som uppsökande verksamhet och stöd och hjälp till köpare och säljare av sexuella tjänster. Nämnden är tveksam till att en informationskampanj om sexköpslagstiftningen skulle minska benägenheten att sälja eller köpa sex. Stadens resurser kan enligt nämnden hellre användas till mer aktivt uppsökande arbete i miljöer där man vet att sexhandel bedrivs eller en informationskampanj till ungdomar som belyser frågor om prostitution och sexuellt utnyttjande. Nämnden välkomnar förslaget att prostitutionsenheten ska bistå stadsdelsnämnderna i deras kompetensutveckling.

Rinkeby stadsdelsnämnd anser att det reviderade programmet är bra och heläckande. För att programmet ska få avsett resultat behöver medarbetarna få

information och kompetensutveckling för att integrera frågan om prostitution i stadsdelsnämndens olika verksamheter.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd delar i allt väsentligt socialtjänstnämndens utredning och förslag men anser att programmet har en alltför avvaktande hållning till problemet kring trafficking och prostitution på nätet. Nämnden ställer sig tveksam till förslaget att ärenden om personer som utsatts för trafficking överlämnas till stadsdelsnämnderna. Nämnden anser vidare att ett ökat samarbete mellan staden och polismyndigheten bör utvecklas i gemensamt syfte att kartlägga trafficking och kunna vidta åtgärder.

Skärholmens stadsdelsnämnd ställer sig bakom socialtjänstnämndens förslag till socialt program för att minska prostitutionen.

Spånga–Tensta stadsdelsnämnd anser att programförslaget väl svarar mot det uttalade syftet och stödjer socialtjänstnämndens förslag till revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen.

Vantörs stadsdelsnämnd anser att det är positivt att det sociala programmet revideras så att staden har ett aktuellt måldokument i arbetet för att minska prostitutionen och öka jämställdheten mellan kvinnor och män. Programförslaget innehåller inte någon kostnadsanalys men de flesta insatserna ingår i befintliga verksamheters ansvarsområden. Det är bra att programmet slår fast ett tydligt samverkansansvar för stadsdelsnämnderna eftersom resurserna då kan användas effektivt.

Älvsjö stadsdelsnämnd är positiv till förslaget till socialt program för att minska prostitutionen och framhåller vikten av att socialtjänstförvaltningen samordnar och stödjer stadens arbete med dessa frågor. Nämnden instämmer i att det är viktigt att skolorna har aktuell kompetens och arbetar preventivt samt framhåller betydelsen av ungdomsmottagningarnas arbete. Nämnden framhåller också att det är viktigt att samverkan kommer till stånd med andra myndigheter och frivilliga aktörer inom området.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att det är viktigt att fortsätta arbetet med att förhindra prostitution och anser att arbetet måste bedrivas från flera håll och på många nivåer i det praktiska arbetet.

AB Familjebostäder delar socialtjänstnämndens uppfattning om att förhållningssättet till prostitution och människohandel i grunden handlar om respekt för mänskliga rättigheter och jämlikhet. Det är därför positivt att stadens sociala program hålls aktuellt. Vidare anses att det i förebyggande syfte görs en mycket noggrann prövning av den verksamhet en lokalhyresgäst kommer att bedriva. AB Familjebostäders erfarenheter av konstaterade eller misstänkta fall av prostitution är mycket begränsade.

AB Stockholmshem anser att revideringen av 2001 års program inte innebär några större förändringar i bolagsstyrelsens arbetssätt. Bolagsstyrelsen är extra observant på uthyrningen av bostäder och lokaler samt att prostitution regelmässigt anmäls till polisen. Bolagsstyrelsen är mycket noga med hyreskontraktens utformning för de kommersiella lokalerna. Bolagsstyrelsen anser att ökade möjligheter för polisen och domstolsväsendet att snabbt få fram fällande domar mot eventuella verksamhetsidkare är nödvändiga för att få bort en illegal verksamhet.

AB Svenska Bostäder avstår från att yttra sig.

Mina synpunkter

Genom kvinnofridslagstiftningen har Sverige definierat prostitution som en form av mäns våld mot kvinnor och barn. Det är också kriminellt att köpa sexuella tjänster och att utsätta människor för trafficking – människohandel för sexuella ändamål. Dessa brott handlar ytterst om kränkningar av mänskliga rättigheter.

Jag anser liksom de flesta remissinstanser att förslaget till reviderat socialt program för att minska prostitutionen är bra. Programmet har tydliga mål, klar ansvarsfördelning och en rimlig nivå på åtaganden och prioriteringar. I likhet med stadsledningskontoret anser jag att även idrottsnämnden tillhör de nämnder som bör vara särskilt berörda av programmet, vilket förtydligas i avsnitt 5, ”De nämnder och bolag som främst förväntas vidta åtgärder enligt detta program är stadsdelsnämnderna, socialtjänstnämnden, utbildningsnämnden, idrottsnämnden samt stadens bostadsbolag.” samt i avsnitt 5.2 ”Idrottsnämnden ska tillse att personal i verksamheter som riktas till barn och ungdomar har aktuell kompetens om prostitution och sexuellt utnyttjande av unga.”

För att motverka prostitution krävs insatser av många aktörer på flera olika områden och nivåer i samhället. Socialtjänstnämndens prostitutionsenhet har en unik specialistkompetens i arbetet med att stödja prostituerade. Enheten samarbetar med andra myndigheter och ideella organisationer som arbetar med utsatta kvinnor, bland annat prostituerade. Flera av dessa organisationer får ekonomiskt stöd från socialtjänstnämnden.

Stadens nämnder och bolagsstyrelser kan genom att utveckla sina jämställdhets- och mångfaldsplaner bidra till att ändra attityder och förhållningsätt. Den föreslagna informationskampanjen till stadens vuxna invånare om sexköpslagen är ett annat sätt att påverka attityder till köp av sexuella tjänster och till jämställdhet mellan könen. Kampanjen utformas inom ramen för samarbetet om kvinnofridsfrågor, där även representanter för stadsdelsnämnderna

deltar. Det är viktigt att kampanjen är tydlig utan att vara fördömande. I utformningen av kampanjen finns det värdefulla erfarenheter att ta del av från exempelvis Finland. Skolorna har en central roll i det förebyggande arbetet, bland annat inom ramen för elevhälsoarbetet och inom ämnet livskunskap som finns på allt fler skolor. Det är viktigt att påpeka att friskolorna visserligen inte omfattas av det reviderade sociala programmet för att motverka prostitutionen, men har enligt de statliga styrdokumenterna samma ansvar som kommunala skolor att motverka kränkande behandling av elever.

Internet är idag en samlingsplats för ungdomar, vilket ger fantastiska möjligheter till nya kontakter men medför också risker. Många tonårspojkar tittar exempelvis på pornografi på nätet. Flickor får kontakter med vuxna under falska förespeglningar och riskerar i förlängningen att utsättas för sexuellt utnyttjande. Socialtjänstnämnden bedriver ett arbete kring nätprostitution som förväntas ge kunskap om metoder för att nå personer som säljer sexuella tjänster via Internet. Jag ser det som angeläget att den föreslagna informationskampanjen också riktas till ungdomar och i denna del särskilt belyser risker för sexuellt utnyttjande via Internet. Därutöver föreslår jag att kommunstyrelsen får i uppdrag att i samverkan med socialtjänstnämnden och polisen inleda en dialog med etablerade Internetleverantörer och ungdomssajter för att motverka nätprostitutionen.

Staden arbetar aktivt mot människohandel för sexuella ändamål tillsammans med andra myndigheter enligt en gemensam samverkansplan. Socialtjänstnämndens prostitutionsenhet deltar också i det europeiska samverkansprojektet mot trafficking inom ramen för Europeiska socialfonden. Några stadsdelsnämnder anser att ansvaret för människor som är utsatta för trafficking av kompetensskäl ska ligga centralt i staden. Jag anser dock att behovet av bistånd efter att den akuta situationen är löst ska fortsätta handläggas av stadsdelsnämnderna, men har förståelse för att det behövs ökade kunskaper om trafficking. Detta kan tillgodoses genom att prostitutionsenheten bistår stadsdelsnämnderna med rådgivning och information när så krävs. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna vid behov har ett nära samarbete med socialtjänstnämnden och de centrala specialistresurserna för att utveckla metoder och kontakter som behövs för stöd i arbetet.

En satsning på utbildning, information, planering och uppföljning är avgörande för att staden ska kunna förverkliga programmet, öka stödet till de prostituerade och minska prostitutionen i samhället. Det är därför mycket angeläget att den föreslagna utbildningen inleds så snart som möjligt. En annan central del i genomförandet är att åtgärder redovisas årligen i verksamhetsplanerna och följs upp i verksamhetsberättelserna. Socialtjänstnämnden har i upp-

drag att revidera programmet efter fyra år. Eventuellt behov av särskilda medel för implementeringen av programmet får beaktas i samband med arbetet med budget 2007.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin, Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Lotta Edholm* (fp) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. att delvis bifalla föredragande borgarråds förslag till beslut
2. att därutöver anföras

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking. Vi vill dessutom betona vikten av att inte, såsom föredragande borgarråd, fastna i fördomar om könsroller utan fastslå att programmet och föreslagna åtgärder syftar till att minska prostitution och sexuella utnyttjanden. Detta omfattar alla individer oberoende av kön och utesluter inga grupper.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som tidigare redovisats i socialtjänstnämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan spelar en viktig del i förebyggande arbetet mot barn och ungdomar. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna i kosmetiska förslag som krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Socialtjänstnämndens förslag till revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen godkänns enligt vad föredragande borgarråd anför i detta utlåtande.
2. Nuvarande program gäller till och med den 30 juni 2006.
3. Det reviderade programmet gäller från och med den 1 juli 2006 till och med den 30 juni 2010.
4. Socialtjänstnämnden skall utforma en informationskampanj riktad till stadens invånare om sexköpslagen m.m.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

Stadsledningskontoret får i uppdrag att i samverkan med socialtjänstnämnden och polisen inleda en dialog med etablerade Internetleverantörer och ungdomssajter om att motverka nätprostitutionen.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Margareta Olofsson

Anette Otteborn

ÄRENDET

Stadens nuvarande sociala program för att minska prostitutionen antogs av kommunfullmäktige den 17 september 2001. Den 1 mars 2004 gav kommunfullmäktige socialtjänstnämnden i uppdrag att revidera programmet då både lagstiftning och omvärld hade förändrats sedan programmet antogs. Det reviderade programmet för att minska prostitutionen vänder sig till stadens alla nämnder och bolagsstyrelser. Programmet innefattar frågor som berör staden som arbetsgivare, förebyggande arbete, vård- och behandlingsinsatser samt frågor kring människohandel för sexuella ändamål. Stadsdelsnämnderna, socialtjänstnämnden, utbildningsnämnden samt staden bostadsbolagsstyrelser är de som främst förväntas vidta åtgärder enligt programmet.

Syftet med programmet är att lyfta fram områden där staden kan understödja lagstiftningen och bidra till att minska efterfrågan på sexuella tjänster och ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Ambitionen i programmet är att hitta en rimlig nivå på stadens åtaganden och att prioritera satsningar som kan ge resultat. Arbetet med att minska prostitutionen måste därför utföras på flera olika områden och på olika nivåer. Sociala hjälpinsatser behövs till enskilda individer samtidigt som staden som helhet ska arbeta för jämställdhet mellan män och kvinnor.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, alla stadsdelsnämnder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem och AB Svenska Bostäder. AB Familjebostäder och AB Stockholmshem har lämnat förvaltningsyttranden. AB Svenska Bostäder har avstått från att yttra sig.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 31 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Övergripande synpunkter

Förslaget till reviderat program för att minska prostitutionen är anpassat till den nya lagstiftningen. Programmet vänder sig framförallt till socialtjänstnämnden, stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden samt stadens bostadsbolagsstyrelser. Stadsledningskontoret anser att idrottsnämnden, vars verksamheter når ut till framförallt många barn och ungdomar men också vuxna, ska ingå bland de omnämnda nämnderna.

Prostitution är en komplex samhällsföreteelse. Arbetet för att minska prostitution måste utföras på flera olika områden och på många olika nivåer i det praktiska arbetet.

Insatserna måste ske både lokalt och centralt. Arbetet måste ges en övergripande och förebyggande inriktning samtidigt som hjälpinsatser behövs på en individuell nivå.

Stadsledningskontoret anser att förslaget till reviderat program för att minska prostitutionen tydligt anger ansvarsfördelningen mellan olika nämnder och bolagsstyrelser. Programmets uppdelning i fem programområden stöder syftet att understödja lagstiftningen och bidra till en minskad efterfrågan på sexuella tjänster och ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Programområdena underlättar förståelsen för den komplexitet som problemområdet har och pekar därmed på betydelsen av att arbetet med att minska prostitutionen måste göras på flera fronter samtidigt.

På ett övergripande plan handlar prostitutionsbekämpningen om att påverka allmänna attityder i samhället vad gäller köp av sexuella tjänster och synen på jämställdhet mellan kvinnor och män. Stadsledningskontoret anser därför att stadens nämnder och bolagsstyrelser genom sina jämställdhets- och mångfaldsplaner aktivt kan bidra till att förändra attityder och förhållningssätt.

Förebyggande arbete

Stadsdelsnämnderna anser liksom förslaget till reviderat program att förebyggande arbete bland barn och ungdomar är mycket viktigt. Att skapa goda miljöer för barn och unga gynnar en positiv utveckling och stärker skyddsfaktorer. Tydliga normer och förväntningar från föräldrar, skolpersonal och fritidspersonal samt andra vuxna är viktiga skyddsfaktorer. Skolan är därför en viktig arena att utgå ifrån eftersom de flesta barn finns där i vardagen. Utbildningsnämnden anser att man uppfyller de förslag till åtgärder som framförs i programmet och att skolpersonalen har och ges utbildning på området. De 25 % av gymnasieeleverna som går i fristående skolor i Stockholm berörs inte av det reviderade programmet eftersom stadens skolplan och elevhälsostrategi inte omfattar de skolor som har annan huvudman än staden.

Arbetet med barn och unga är prioriterat i staden. Det är viktigt att tidigt uppmärksamma och stödja unga som visar tecken på ohälsa och destruktiva beteenden. Stadsdelsnämndernas ungdomsmottagningar är viktiga i ett rådgivande och stödjande arbete där de kan fånga upp ungdomar som är i riskzonen för prostitution.

Stadsledningskontoret anser att stadsdelsnämnderna inom befintliga verksamheter utför förebyggande, uppsökande och behandlande insatser som väl överensstämmer med det aktuella förslagets ambitioner. Det reviderade programmet innebär därför inga förändringar i nämndernas arbete utan förstärker betydelsen av att arbeta förebyggande och uppsökande.

Samverkan och behov av utbildning

Stadsledningskontoret anser att programförslaget betonar betydelsen av att samverkan kommer till stånd mellan olika myndigheter och organisationer men också internt inom staden.

På grund av problemområdets komplexitet måste ett helhetsgrepp tas om ansvaret för insatserna, vilka måste ske både lokalt och centralt. Stadsdelsnämnderna vill att samverkan mellan centrala specialistresurser och verksamheterna ute i stadsdelsnäm-

derna skapas så att specialistkunskap om prostitution alltid finns att tillgå vid behov i enskilda fall. Även de uppsökande insatser som finns centralt måste kunna samarbeta med fältet när det behövs. Det reviderade programmets inriktning och stadsdelsnämndernas önskemål och behov av samverkan överensstämmer således.

När det gäller stadsdelsnämndernas syn på behovet av utbildning framkommer att nämndernas erfarenheter av kontakter med prostituerade uppges vara begränsade utifrån de kontakter socialtjänsten har med olika personer. Gemensam utbildning måste få ett genomslag så att socialsekreterarna i sitt dagliga arbete kan ställa frågor om prostitution och föreslå behandlingsalternativ. Kontinuerlig information om prostitutionenshetens arbete behövs för att få veta vilka kunskaper som erbjuds där och för att vid behov utveckla ett samarbete.

Stadsledningskontoret anser mot den bakgrunden att det är av stor vikt att stadsdelsnämndernas personal inom socialtjänsten får utbildning och kunskap om programmet för att kunna vara lyhörda för problemen.

Det reviderade programmet behandlar även områdena nätprostitution och människohandel för sexuella ändamål s.k. trafficking. Stadsdelsnämnderna anser över lag att socialtjänstnämnden bör ha ansvar för klienter som är föremål för trafficking då stadsdelsnämnderna ofta saknar den kunskap och de kontaktkanaler som behövs för att erbjuda ett bra stöd. Nämnderna anser vidare att arbetet mot nätprostitution behöver lyftas fram mer än vad som görs i det reviderade programmet.

Stadsledningskontoret anser att stadsdelsnämnderna ska ha ansvaret för de klienter som är föremål för trafficking i överensstämmelse med det ansvar nämnderna har för övriga klientkategorier. Det som är viktigt är att stadsdelsnämnderna vid behov har ett nära samarbete med socialtjänstnämnden och de centrala specialistresurserna och utvecklar de arbetsmetoder och kontakter som behövs för att nå framgång i arbetet. Ett annat sätt att nå kunskap på mer speciella områden kan vara att flera stadsdelsnämnder samverkar kring gemensamma utbildningsinsatser. Genom Kompetensfonden har några stadsdelsnämnder en föreläsningsserie i samarbete med Preventionscentrum i syfte att kompetenshöja personalen i kvinnofridsfrågor. Stadsledningskontoret anser att erfarenheter från en sådan utbildningsmodell är viktig att implementera på andra håll i staden.

Kostnader

Stadsdelsnämnderna anser att genomförandet av det reviderade programmet medför ökade kostnader då nämnderna ska ta ett ökat ansvar för att stödja och hjälpa t.ex. de som köper sexuella tjänster. Enligt programförslaget ska socialtjänstnämnden ansvara för att inom ramen för samarbetet kring kvinnofridsfrågor utforma en information riktad till vuxna för att sprida kunskap om lagstiftningen. Stadsledningskontoret anser att olika informationsinsatser bidrar till att problemområdet ges nödvändig och viktig uppmärksamhet och är motiverade med hänsyn till att arbetet med att minska prostitutionen måste bedrivas på många olika nivåer. För genomförandet av insatserna kommer att krävas särskilda resurser. Stadsledningskontoret anser att kostnaderna bör kunna finansieras inom socialtjänstnämndens befintliga budgetram.

Stadsledningskontoret delar socialtjänstnämndens bedömning om att flertalet insatser ingår i berörda nämnders och bolagsstyrelser nuvarande ansvarsområden och därför inte ska medföra ökade kostnader.

Uppföljning

Stadsledningskontoret anser att förslaget om att stadsdelsnämnderna årligen ska redovisa planerade insatser och åtgärder i sin verksamhetsplan och följa upp dem i verksamhetsberättelsen är bra och att socialtjänstnämnden följer upp programmet vart fjärde år.

Det reviderade programmet om att minska prostitutionen innebär att stadsdelsnämnderna måste integrera programförslaget i sina verksamheter som riktar sig till olika målgrupper. Stadsdelsnämnderna har därför ett stort ansvar att se över sina aktuella handlingsplaner för att uppnå denna integration. Frågor om hedersrelaterat våld och prostitution kan ingå i handlingsplanerna för t.ex. bemötande och stöd till våldsutsatta kvinnor och barn samt våldsutövande män. Åtaganden med syfte att förebygga prostitution bör samordnas och integreras med övriga förebyggande insatser, vars avsikt är att främja folkhälsan i staden.

Utbildningsnämnden beslutade den 16 mars 2006 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remiss om ”Revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen”.

Reservation anfördes av *Helen Jäderlund Eckardt m.fl.* (fp), *Cecilia Brinck m.fl.* (m) och *Nina Ekelund* (kd), *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av *Zaida Catalán* (mp), *bilaga*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 16 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har tagit del av socialtjänstnämndens förslag till reviderat socialt program för att minska prostitutionen. Programmet innehåller en mängd förslag som rör stadens nämnder och bolag. Utbildningsförvaltningens synpunkter begränsar sig till avsnittet om förebyggande arbete i skolan.

Socialtjänstnämnden föreslår följande förebyggande insatser som omfattar stadsdelsnämndernas och utbildningsnämnden

- Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden *ska* tillse att skolpersonal har aktuell kompetens inom området.
- Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden *ska* tillse att det preventiva arbetet som bedrivs inom skolområdet även innefattar frågor om barns rättigheter med inriktning på skydd mot sexuellt utnyttjande och kränkande behandling.

- Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden *ska* tillse att alla barn och unga i skolan oavsett skolform har tillgång till en god elevhälsa.

Förvaltningen delar uppfattningen att skolan har en viktig roll att spela i det preventiva arbetet för att motverka kränkande behandling och främja de ungas sociala och emotionella utveckling. De styrdokument som gäller för skolan slår fast att skolans uppdrag är att motverka all kränkande behandling, som även, enligt förvaltningens uppfattning, innefattar alla former av sexuellt utnyttjande. Stadens skolplan och elevhälsostategin betonar vikten av förebyggande insatser för att motverka mobbning, våld och kränkande behandling och ge eleven en trygg och säker arbetsmiljö.

I elevhälsostategin uttrycks att elevhälsa omfattar arbete med att stödja barn och ungdomar i deras känslomässiga och sociala utveckling, att stärka deras självkänsla och ge möjlighet till goda relationer.

Utbildningsförvaltningens bedömning är att det preventiva arbetet som bedrivs inom skolan utifrån gällande styrdokument väl uppfyller de förslag till åtgärder som framförs i programmet.

Elevhälsostategin slår fast att skolan ska ha en organisation och ändamålsenliga lokaler för elevhälsans personal. All personal ska ha kunskap om barns och ungdomars utveckling, om skolans uppdrag i ett hälsofrämjande perspektiv, barn i behov av särskilt stöd samt juridik och sekretess.

I elevhälsostategin specificeras vilka yrkesgrupper som ska finnas på skolnivå. Varje skola ska tillgång till skolläkare, skolsköterska, kurator och specialpedagog. Enligt utbildningsnämndens uppfattning är det tillräckligt att dessa yrkesgrupper har aktuell kompetens på området och att all personal får handledning vid behov som elevhälsostategin föreskriver.

Utvärdering av elevhälsans arbete utifrån elevhälsostategin sker i samband med den årliga kvalitetsredovisningen på skol-, nämnd- samt stadsnivå.

Utbildningsförvaltningen vill dock peka på att eleverna i fristående skolor inte berörs av socialtjänstnämndens förslag. Cirka 25 % av eleverna i Stockholm går i fristående gymnasieskolor. De fristående skolorna står utanför utbildningsnämndens ansvarsområde. Stadens skolplan och elevhälsostategi omfattar ej heller skolor med annan huvudman än staden.

Bromma stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av *Jan Tigerström m.fl.* (m), *Kristin Swanberg m.fl.* (fp) och *Désirée Pethrus Engström* (kd), *bilaga*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till programförslaget som sådant och de förslag till ansvarsfördelning som finns.

Vi anser att det preventiva arbetet att minska prostitution är viktigt. Skolan behöver vara tydlig i sin undervisning om livsstil och levnadsförhållanden för barn och ungdomar. Alla ungdomar ska få undervisning i sex- och samlevnadsfrågor, relationsfrågor och frågor kring droger i samband med undervisning om god hälsa. Vidare ska ungdomar ges möjlighet att via diskussioner få dessa frågor belysta.

Socialtjänsten utgör ett komplement till det obligatoriska arbete som alla skolor är ålagda att göra. För att främja god hälsa hos ungdomar är det viktigt att upprätthålla och vidareutveckla samarbetet mellan fältförlagda socialsekreterare, skolor, fritidsgårdar och kuratorn på ungdomsmottagningen vad gäller att aktivt arbeta med ungdomar kring frågor om droger, relationer, livsstil, sex- och samlevnad.

Individ och familjeomsorgen i Bromma erbjuder till högstadieskolorna sin medverkan och stöd i upplägget av undervisningen. Kuratorn på ungdomsmottagningen och de fältförlagda socialsekreterarna kan själva medverka i undervisningen och/eller diskussioner med ungdomar kring sex, samlevnad, relation, livsstil och droger.

Vi planerar också att under året erbjuda fritidsgårdarna att medverka i tematräffar för ungdomar kring ovan nämnda frågor.

Förvaltningen har från Länsstyrelsen sökt projektmedel för alkoholförebyggande insatser. Frågor som rör sexualitet, samlevnad och ohälsa är bärande delar i detta arbete.

Vi deltar i det lokala brottsförebyggande rådet tillsammans med bl.a. polisen. Några indikationer om att barn och ungdomar finns i några prostitutionsmiljöer i Bromma finns för närvarande inte.

Enligt förvaltningens mening har stadens prostitutionsenhet en viktig roll i att upprätthålla kompetens och förmedla kunskap till stadsdelarna i frågor som rör att upptäcka och förhindra prostitution.

För att kunna upprätthålla en tillräcklig kvalitet även på de individriktade insatserna till personer utsatta för trafficking anser vi att socialtjänstnämnden bör ha ansvaret för alla frågor på detta område.

Förvaltningen ser positivt på att uppföljningen av programmet ska ske inom ramen för stadens integrerade system för ledning och uppföljning av stadens ekonomi och verksamhet (ILS).

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006 att förvaltningens tjänsteutlåtande åberopas som yttrande till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av *Hans Larsson m.fl. (fp)*, *Anders Hellström m.fl. (m)*, *Göran Holmström (kd)*, *bilaga*.

Enskede-Årsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Förslaget till socialt program för att minska prostitutionen ger en bra bild av den utveckling som skett inom media- och informationsteknik de senaste åren och som förändrat arenorna för prostitution. Förslaget i fem delar täcker in ansvar och åtgärder för de olika verksamheter som kan beröras av prostitution. Fördelningen av ansvar mellan stadsdelsnämnder och centrala nämnder bedöms vara rimlig. Samarbete mellan olika verksamhetsgrenar i staden, med polismyndigheten, hälso- och sjukvård samt näringsliv och frivilligorganisationer betonas samt är en förutsättning för att nå resultat.

De delar i programmet som stadsdelsnämnderna främst berörs av, är det förebyggande arbetet, uppsökande arbete och vård och behandling.

Förebyggande arbete

I det förebyggande arbetet sätts arbetet i skolan i fokus. Barn och ungas rättigheter att skyddas mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp finns i barnkonventionens artikel 34. Samtidigt lever barn och unga i en tillvaro där verbala trakasserier, i form av grovt språkbruk med sexuella benämningar och könsord är vanliga inslag.

I revisionskontorets rapport om skolornas arbete för att motverka mobbing och andra former av kränkande behandling (rapport 2005:12) konstaterades att majoriteten av eleverna trivs bra i skolan, känner sig trygga och upplever relationerna till kamraterna som positiva. Samtidigt finns det ett antal elever som känner sig otrygga, utanför och/eller mobbade.

Skolan är en viktig arena där de flesta barn finns i vardagen. Förvaltningen anser därför att skolan naturligt har en central roll i det förebyggande arbetet för att förebygga prostitution. Det är viktigt att skolornas handlingsplaner mot mobbing och kränkande behandling är levande dokument.

En ny lag kommer 1 april 2006 ”Trygghet, respekt och ansvar- om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever”. Enligt lagen ska den som ansvarar för den skollagsreglerade verksamheten bedriva ett målinriktat arbete för att främja de ändamål som bär upp lagen.

I Enskede- Årsta pågår en revidering av skolornas handlingsplaner mot kränkande behandling. Den görs i samverkan med elever och medarbetare. Arbetet ska vara klart till hösten 2006.

I de krav som programmet ställer på stadsdelsnämnderna i det förebyggande arbetet ingår att tillse att skolpersonal har aktuell kompetens inom området, att det preventiva arbetet även innefattar barns rättigheter, att alla barn och unga har tillgång till en god elevhälsa samt att stadsdelsnämnderna tillhandahåller rådgivande ungdomsmot- tagningar. Detta är enligt förvaltningens mening, bra förslag.

Under temat livskunskap i skolan ryms frågor kring sex- och samlevnad, livsstilsfrågor samt frågor kring alkohol, tobak och andra droger. Kontinuerlig social och mental träning lyfts fram av preventionforskningen.

I Enskede-Årsta stadsdelsförvaltning startade ett arbete under temat livskunskap redan 2005. Förvaltningen fortsätter lägga stor vikt vid att öka kunskapen i livskunskap.

I ungdomsmottagningarnas förebyggande arbete är det viktigt att tidigt uppmärksamma och stödja unga som visar tecken på ohälsa. Förvaltningens erfarenhet är att många ungdomar behöver stöd i olika livsfrågor och stöd för de inte mår bra. I ett projekt ”unga vuxna” som startade 2005 i samarbete med landstingets barn- och ungdomspsykiatri, vuxenpsykiatri och stadsdelsförvaltningarna i Vantör och Enskede-Årsta är målsättningen att fånga upp ungdomar med en psykiatrisk problematik.

För att nå målet att minska efterfrågan av handel med sexuella tjänster, måste vuxnas attityder och förhållningssätt förändras. I det arbetet är det viktigt att öka kunskapen och förståelse för lagstiftningen.

Socialtjänstnämnden föreslås utforma en kampanj riktad till vuxna för att sprida kunskap om lagstiftningens intentioner. Det är också viktigt att den kunskap som finns om prostitution i socialtjänstnämndens verksamheter sprids till stadsdelsförvaltningarnas personal. Med ökad kunskap är det lättare att uppmärksamma förekomsten av prostitution.

Uppsökande arbete

I det uppsökande arbetet ska socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna tillsammans med Stockholms läns landstings smittskyddsenhet sprida kunskap om risker för smitta av olika sexuellt överförbara infektioner vid oskyddade sexuella kontakter till dem som säljer sexuella tjänster.

Inom socialtjänstavdelningen i Enskede-Årsta stadsdelsförvaltningen finns väldigt liten erfarenhet av kontakter med prostituerade. Under de senaste åren har barn- och ungdomsenheten endast kännedom om enstaka ungdomar som prostituerat sig. I något fall har prostitutionen varit mer frekvent och gjorts för att finansiera ett missbruk. Inom enheten för vuxenstöd finns uppfattningen om att det förekommer att kvinnor med missbruksproblem låter sig sexuellt utnyttjas för att få någonstans att bo. I något fall har en kvinna med missbruksproblem prostituerat sig för att få pengar till narkotika. Att sexuella tjänster erbjuds av ungdomar i utbyte mot till exempel krogbesök, droger, kläder eller annat, kan förekomma men förvaltningen känner inte till omfattningen av dessa utbytestjänster. Inte heller på enheten för försörjningsstöd och arbetsmarknadsåtgärder finns erfarenhet av kontakt med personer där det framkommit att de varit prostituerade.

Vård och behandling

Stadsdelsnämndernas ansvar är att se till att samverkan kommer till stånd med berörda myndigheter och frivilliga aktörer inom området. Vidare ska stadsdelsnämnderna tillse att internt bygga upp samverkanskanaler med syfte att öka kompetens och samordna

hjälpinsatser. Nämnderna ska också erbjuda både köpare och säljare av sexuella tjänster stöd- och hjälpinsatser. Med den ringa kännedom förvaltningen har av att möta prostituerade, vill förvaltningen understryka vikten av att förvaltningens personal genom socialtjänstnämnden får utbildning och kunskap för att kunna vara lyhörda för problemen. Kontinuerlig information om prostitutionsenhetens arbete behövs också för att veta vilka insatser som erbjuds där och för att utveckla ett samarbete.

Farsta stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006 att överlämna förvaltningens remissvar som sitt eget.

Reservation anfördes av *Madeleine Sjöstedt m.fl.* (fp) samt *Birgitta Holm m.fl.* (m) och *Bertil Fredriksson (kd)*, bilaga.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 februari 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen anser att ett genomförande av programmet innebär att insatser och åtgärder behövs både lokalt och centralt och i samverkan.

För stadsdelsnämnderna handlar det främst om det förebyggande arbetet för barn och unga. Grundläggande är att alla barn och unga i skolan har en god skolmiljö och tillgång till god elevhälsa. Skolpersonal behöver aktuella kunskaper inom området och om barns rättigheter med inriktning på skydd mot sexuellt utnyttjande och kränkande behandling. Det förebyggande arbetet mot missbruk och tidiga insatser för unga lagöverträdare är en del av förebyggandet för att minska prostitutionen.

Ungdomsmottagningen, som ger råd och information i sex- och samlevnadsfrågor, har en viktig roll att informera och stödja ungdomar. Utifrån att Farsta har högsta antalet unga graviditeter i södra Storstockholm inlämnas en projektansökan för att kunna belysa frågan och utveckla förebyggande insatser. Ansökan görs i samverkan med landstinget som har barnmorskor på ungdomsmottagningen. Syftet är att nå ut med information på ett effektivt sätt, där ungdomsmottagningen är med, även till lägre åldrar. I nära samverkan ska information ges i 6:e klass och en uppföljning göras i 8:e klass. Frågan om unga graviditeter har med flickors sätt att se på sig själva, hur man idag med massiv påverkan från Internet ska vara för att ”duga”? Hur man ska förhålla sig till de nya trenderna kring sex. Det handlar också om alkoholvanor hos unga flickor. Det är under berusning det händer, när unga flickor blir oönskat gravida. Ett viktigt mål är att skapa en atmosfär där man kan prata om dessa frågor och att öka flickornas möjlighet att vara mer självständiga gentemot negativt gruppträck.

Det är viktigt att stadsdelarna kan få del av den kompetens som prostitutionsenheten har, bl. a. när det gäller information och attitydpåverkan i skolorna. En viktig fråga som behöver tas upp är de kränkningar som förekommit utifrån ungdomars ibland mycket grova språkbruk.

En fråga där centrala åtgärder behövs är problemet med trafficking. Stadsdelarna som ska erbjuda bistånd då tidsbegränsat uppehållstillstånd beviljats, behöver stöd och tillgång till den kompetens som finns centralt. Internetprostitution är också en fråga där det är svårt för stadsdelarna att själva agera. Många av de nätprostituerade har också en annan social situation än socialtjänstens klienter.

I programmet framhålls att försörjning, bostad och sysselsättning måste tillgodoses. Möjligheter till bearbetning av trauman bör erbjudas. Vård och behandling kan erbjudas utifrån den lagstiftning och de riktlinjer som gäller. För att kunna erbjuda adekvat vård och behandling till prostituerade behövs samverkan med prostitutionsenheten, andra myndigheter, framför allt landstinget, och frivilliga. Förvaltningens erfarenhet är att det finns ett okänt antal missbrukande prostituerade kvinnor som inte har kontakt med socialtjänsten.

Hägerstens stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och översända det som sitt remissyttrande till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av *Abit Dundar m.fl.* (fp), *Margareta Cederfelt m.fl.* (m) och *Anita Stenlund m.fl.* (kd), *bilaga*.

Hägerstens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 februari 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att programmet är bra och angeläget och att det huvudsakligen väl belyser de olika delar som behöver finnas med i ett långsiktigt arbete mot prostitutionen.

Helhetsperspektivet

För att förändringar ska få genomslag och bli bestående krävs att de åtföljs av ändrade attityder. Det är därför positivt att programmet framhåller att prostitutionen ytterst handlar om respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet och att staden även på ett generellt plan har ett ansvar för att arbeta mot prostitutionen.

Socialtjänstförvaltningen har föreslagit att socialtjänstnämndens ska få i uppdrag att utforma en informationskampanj riktad till stadens invånare kring sexköpslagen. Förvaltningen instämmer i detta förslag och ser gärna även andra insatser som kan bidra till att förändra inställningen till sexhandeln.

Förebyggande arbete

I programmet görs kopplingar till andra styrdokument i staden, bl.a. ”En god stad för barnet”, som utgår från FN:s barnkonvention. Förvaltningen menar att det är viktigt att på detta sätt ha med barnen i utgångspunkterna i arbetet mot prostitution, eftersom den som haft en trygg uppväxt som gett en positiv förväntan på livet har en bra grund för

att inte bli vare sig köpare eller säljare av sexuella tjänster. Förskola och skola kan bidra till detta genom sådana åtgärder som anges i programmet, t.ex. att ta upp frågor om barns rättigheter med inriktning på skydd mot sexuellt utnyttjande och kränkande behandling. Att unga människor får möjlighet till sysselsättning och egen försörjning bidrar också det till att minska rekryteringsbasen för dem som handlar med sex.

Under de senaste åren har Internet blivit en allt viktigare arena för sexhandel. I en delrapport från socialtjänstförvaltningens projekt om nätprostitution redovisas omfattningen av denna handel: en dag i september 2005 fanns närmare 200 000 kontaktannonser med sexuellt innehåll. I förslaget till prostitutionsprogram sägs om denna typ av prostitution att kommunstyrelsen ska samarbeta med bl.a. polisen för att försöka påverka etablerade Internetleverantörer att inte upplåta utrymme för dylika tjänster. Arbetet mot nätprostitutionen behöver kompletteras med arbete mot de sajter, som inte direkt handlar om sexhandel, men som låter unga flickor och pojkar exponera sig på ett mycket ohämmat sätt. Parallellt med en gemensam myndighetsaktion mot dem som tillhandahåller sådana sajter behöver ungdomarna själva upplysas om att de bilder som de lägger ut på nätet blir tillgängliga för vem som helst att göra vad som helst med för all framtid. Förvaltningen anser att detta behöver lyftas fram mer i det den del av programmet som handlar om förebyggande arbete.

Vård och behandling

I programförslaget sägs att stadsdelsnämnderna ska erbjuda stöd- och hjälpinsatser till både köpare och säljare av sexuella tjänster. Enligt förvaltningens erfarenheter har det hittills inte varit särskilt många prostituerade som vänt sig till stadsdelsförvaltningarna för hjälp med just att sluta prostituera sig. I den mån prostitution kommer på tal i kontakten med socialtjänsten i stadsdelarna är det oftast personer som har massiv annan problematik med t.ex. missbruk och psykisk ohälsa. Andra prostituerade söker uppenbarligen hjälp på annat håll eller lyckas bryta prostitutionen på egen hand.

Eftersom det inte finns rimlig anledning att förvänta sig en stor ökning av personer som vill ha hjälp med att sluta sälja sex är det svårt att för dagen se något behov för stadsdelarna att bygga upp egna behandlingsinsatser. Det rimligaste är att den specialistkompetens som finns på socialtjänstförvaltningens prostitutionsenhet även framdeles blir den instans inom staden som erbjuder samtalsbehandling till sexsäljare och köpare. Även andra former av behandling kan behöva tillskapas i samarbete med andra myndigheter och frivilligorganisationer. Inom stadsdelsförvaltningarna behövs i första hand en allmän kompetenshöjning så att socialsekreterare m.fl. kan och vågar ställa frågor om prostitution och kan föreslå behandlingsalternativ.

Kostnader för traffickingoffer

I programmet sägs att personer som varit utsatta för trafficking har rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen där de haft sin vistelseort och att kommunen sedan kan få ersättning från staten för de kostnader som uppstått. I ett av de fall av trafficking som varit aktuella i Hägerstens stadsdelsområde hade förvaltningen mycket stora utgifter för skyddat boende, men någon statlig ersättning gavs inte med hänvisning till att

kvinnan var över 18 år. I det kärva ekonomiska läge som idag råder kan stadsdelsförvaltningarna få betydande svårigheter om t.ex. flera traffickingoffer blir aktuella inom samma stadsdelsområde. Förvaltningen menar att det måste klarläggas hur kostnaderna för dessa personer ska fördelas i staden i de fall som staten inte ger ersättning.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade den 28 mars 2006 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till Kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av *Birgitta Wahlman m.fl. (m)*, *Helen Jäderlund Eckardt m.fl. (fp)* och *Fredrik Wallén (kd)*, *bilaga*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Övergripande

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning ställer sig i huvudsak bakom förslaget till reviderat program och anser att det innehåller ett flertal bra åtgärder. Förvaltningen har dock några synpunkter och kommentarer.

Förebyggande arbete

När det gäller det förebyggande arbetet inom skolans ansvarsområde finns det elevhälsoteam på alla skolor, etablerat samarbete med ungdomsmottagningen för de äldre eleverna samt undervisning i livkunskap och samlevnad. Därtill finns inom skolorna i Hässelby-Vällingby ett ständigt pågående arbete mot mobbing och andra former av kränkande behandling.

Ungdomsmottagningen har en central roll i det förebyggande arbetet då verksamheten riktar sig till ungdomar i åldern 13-24 år och har som övergripande mål att främja fysisk och psykisk hälsa, stärka identitetsutvecklingen samt förebygga oönskade graviditeter och sexuellt överförbara sjukdomar. Det är viktigt att ungdomsmottagningen kan fånga upp ungdomar som är i riskzonen för t ex prostitution.

Det är bra att det är tydligt att även stadsdelsnämnderna har ett ansvar för att sprida kunskap om sexuellt överförbara sjukdomar. Socialsekreterarna inom Hässelbymottagningen ger sådan information och tillhandahåller även kondomer. En socialsekreterare är förvaltningens kontaktperson i HIV/AIDS-frågor.

Uppsökande arbete

Genom kvinnofridsarbetet i stadsdelen, inom socialpsykiatri och inom missbruksvården kommer förvaltningen idag i kontakt med personer som prostituerar sig. Inom förvaltningen finns även ett uppsökarteam med två socialsekreterare. Teamet vänder sig till de mest utsatta missbrukarna och psykiskt störda och har ett utvecklat samarbete med stadens centrala prostitutionsenhet.

Intervjumetoden ASI (Addictive Severity Index) är ett stöd i det praktiska arbetet för att ta reda på en person som söker hjälp på Hässelbymottagningen prostituerar sig. Den innehåller en fråga om man under de senaste 30 dagarna har fått pengar för prostitution. Att frågan ställs systematiskt till alla, både män och kvinnor, skapar möjlighet till en dialog om problematiken.

Det förekommer även att prostituerade har uppburit socialbidrag. Det kan dock ofta vara svårt för utredande socialsekreterare att upptäcka pågående prostitution, då klienten kan ha eget intresse av att dölja detta.

Vård och behandling

Stadsdelsnämnderna får enligt programmet ett utvidgat ansvar för att erbjuda stöd- och hjälpinsatser till både köpare och säljare av sexuella tjänster. I dagsläget har förvaltningen inte kännedom om köparna. Om ansvaret läggs på nämnderna och personer som köper sexuella tjänster söker hjälp, behövs aktivt stöd att metodutveckla och bygga ut vårdutbudet för dessa. Det kommer också att medföra ökade kostnader för stadsdelarna.

De personer som prostituerar sig och som förvaltningen kommer i kontakt med, har i de allra flesta fall även missbruksproblem. I dessa fall finns det behandlingsresurser att tillgå, men som är kostsammare än enbart behandling för missbruk.

Förvaltningen anser att ansvaret för de som blivit utsatta för s.k. trafficking bör ligga kvar centralt i staden. Varje stadsdel kommer var för sig alltför sällan i kontakt med denna problematik och har därför svårt att upprätthålla tillräcklig kompetens.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006 följande

Nämnden godkänner i huvudsak förvaltningens förslag.

Därutöver anförde nämnden följande:

Stadens prostitutionsenhet bildades hösten 2004 genom en sammanslagning av Procentrum, Spiralprojektet och Prostitutionsuppsökarna. Till prostitutionsenheten fördes också det övergripande ansvaret för trafficking-frågor. Genom omorganisationen har alla prostitutionsrelaterade frågor förts till en och samma enhet, vilket har förbättrat stadens prostitutionsarbete.

Projektet nätprostitution och ett nytt uppdaterat socialt program för att minska prostitution kommer ytterligare att förbättra stadens arbete. Inte minst med tanke på att såväl nätprostitution som trafficking helt saknades i det gamla programmet.

Många av de kvinnor och män som prostituerar sig har i sin barndom blivit sexuellt utnyttjade eller har andra svåra trauman bakom sig. Det visar många av de studier som finns på området. Därför är det av stor vikt att det finns speciell kompetens hos de socialarbetare som arbetar med dessa klienter. Den kampanj som planeras ska ske inom ramen för Operation Kvinnofrid.

Sveriges hållning mot köp av sexuella tjänster är avvikande i Europa. För att bibehålla en stark opinion mot köp av sexuella tjänster måste vi kontinuerligt arbeta med att stärka opinionen, ett sätt kan vara att arbeta med större informationsinsatser.

Det är självklart ett stöd för de prostituerade att det i Stockholms finns en taget program som fokuserar på deras situation samt att det i programmet finns en hållning som tydligt tar avstånd från prostitution utifrån ett helhetsperspektiv.

Reservation anfördes av *Margareta Björk m.fl. (m)*, *Fredrik Lundin m.fl. (fp)* och *Patrik Holmberg (kd)*, bilaga.

Katarina-Sofia stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Tyngdpunkten för genomförandet kommer för stadsdelsnämndernas räkning att ligga på förebyggande arbete för barn och unga samt vård och behandling. Enligt programmet ska stadsdelsnämnden i det *förebyggande arbetet* se till att

- skolpersonal har aktuell kompetens inom området
- det preventiva arbete som bedrivs inom skolområdet även innefattar frågor om barns rättigheter med inriktning på skydd mot sexuellt utnyttjande och kränkande behandling
- alla barn och unga i skolan oavsett skolform har tillgång till god elevhälsa
- tillhandahålla rådgivande ungdomsmottagningar

När det gäller *vård och behandling* ska stadsdelsnämnden se till att

- samverkan kommer tillstånd med andra berörda myndigheter och frivilliga aktörer inom området
- internt bygga upp samverkanskanaler med syfte att öka kompetens och samordna hjälpinsatser
- erbjuda både köpare och säljare av sexuella tjänster stöd- och hjälpinsatser.

Förvaltningen anser det lämpligt att det förebyggande arbetet finns inom skolans ram. Där finns goda möjligheter att arbeta med attityder och information. Kontakten mellan skolan och föräldrarna är också en viktig del. Skolan bör kunna få bra stöd i arbetet från socialtjänstnämndens prostitutionsenhet.

På det individuella planet är förvaltningens ambition att så förutsättningslöst och lyhört som möjligt möta de personer som söker hjälp av olika slag. Personalen börjar mer och mer använda sig av manualbaserade utredningsmetoder framför allt inom beroendområdet d v s drog-, spel- och annat missbruk. Bland de intervjufrågor som ställs gällande klientens livssituation tas även prostitution upp. I sitt sammanhang

uppfattas de här inte lika kränkande som de annars förmodligen skulle göra. Det sociala arbetet med klienter som har någon koppling till prostitution skiljer sig för övrigt inte i grunden från arbetet med andra klienter. De insatser som erbjuds är också av samma karaktär som för övriga.

En snabb inventering bland individ- och familjeomsorgens personal inom förvaltningen ger vid handen att förvaltningen för närvarande känner till mellan fem och tio klienter som mer eller mindre uttalat har sålt sexuella tjänster någon gång. Bland dessa finns både män och kvinnor och ett par ungdomar. Någon form av drogmissbruk finns praktiskt taget alltid med i bilden.

Förvaltningen ställer sig tveksam till nyttan av ”en kampanj riktad till vuxna invånare i staden för att sprida kunskaper om lagstiftningens innebörd”. Att sprida kunskap om en sju år gammal lag känns inte aktuellt. Inte heller finns anledning anta att människor i gemen inte känner till lagstiftningen. Enligt förvaltningen vore det i så fall bättre att stödja projekt mot trafficking och mot prostitution via Internet samt stödja behov av specialistkompetens vid socialtjänstnämndens prostitutionsenhet.

Slutligen är förvaltningen osäker på om det här aktuella programmet, ett bland över 200 stadsövergripande program, planer och policydokument, kommer att ha någon större betydelse i det praktiska arbetet. Det förebyggande arbetet inom skolornas elevhälsovård/ungdomsmottagningar samt socialtjänstens arbete och insatser riktade till klienter med någon koppling till prostitution fungerar väl. De förändringar som inträffat sedan stadens nu gällande program för att minska prostitution antogs, utgörs av utökad nätbaserad sexhandel med åtföljande minskning av gatuprostitutionen samt trafficking. Förvaltningen anser att de åtgärder som krävs för att mest effektivt motverka de sistnämnda berör polisens, åklagarmyndighetens och Migrationsverkets ansvarsområden.

På ett övergripande plan handlar prostitutionsbekämpningen om att påverka allmänna attityder i samhället vad gäller köp av sexuella tjänster och synen på jämställdhet mellan kvinnor och män. Förvaltningen anser att stadens nämnder och bolag bör kunna bidra härtill på ett konkret sätt genom sina jämställdhets- och mångfaldsplaner.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kista stadsdelsnämnd beslutade den 16 mars 2006 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av *Annette Jansson m.fl. (m)*, *Lotta Gravenius m.fl. (fp)* och *Carina Andersdotter Sommar m.fl. (kd)*, bilaga.

Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 januari 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Sammantaget tillstyrker förvaltningen rapportens förslag. Förvaltningen har inhämtat synpunkter från avdelningen IoF:s verksamheter som i sina inriktningsmål avseende ungdomar och vuxna ska verka offensivt och tidigt nå de mest utsatta. Verksamheterna, ungdomsgruppen, fältgrupp, ungdomsmottagning och unga vuxna har som självklar inriktning i det socialt förebyggande arbetet att bevaka, uppmärksamma samt bekämpa alla former för asocialt liv och leverne.

Enheten för vuxnas verksamhet, missbruksgruppen, har kontakt med ca 10 personer där det finns misstanke om prostitution, lika många män som kvinnor. Vid förfrågan eller konfrontation angående detta nekar samtliga klienter.

Socialsekreterare bedömer att det är ekonomiska motiv hos de yngre. Man vill ha snabba pengar för att kunna köpa märkeskläder, elektronik eller annan lyxkonsumtion. En annan grupp är de med aktivt tungt missbruk.

Gatuprostitution förekommer inte eller i liten omfattning inom Kista stadsdelsområdet. Däremot antas det förekomma prostitution när man säljer sex mot betalning i droger eller alkohol oftast till någon man är bekant med. Kontakter via Internet och mobiltelefon tros förekomma, men det är svårt att bevisa.

Diagnosinstrumentet ASI (Addictive Severity Index) innehåller frågor om prostitution. Socialsekreterare anser att det är känsliga frågor att ställa, men att även om klienten nekar, fråga igen efter en tid, då kontakten eventuellt är mer etablerad och förtroendefull.

Förvaltningen anser att det finns behov av utbildning/studiebesök från Socialtjänstnämndens prostitutionsenhet för att väcka frågan ytterligare och hålla den levande. Det behövs kunskap om vart man vänder sig som professionell, om man av en klient får veta att denne prostituerar sig och var man kan få hjälp och stöd. Att arbeta uppsökande är en effektiv metod.

Vidare anser förvaltningen att i befintlig verksamhet kan frågan lyftas fram tydligare genom att aktivt arbeta med värderingar, kroppsuppfattning och självkänsla hos klienten.

För att ett gemensamt program för Stockholms stad för att minska prostitutionen skall få genomslag, bedömer förvaltningen att någon form av gemensam utbildning och/eller konferens gällande lagstiftning, målsättning, prioriterade områden och policy bör erbjudas. Likaså bör krav på vad man gör lokalt i varje stadsdel beskrivas och eventuella projektmedel avsättas centralt. Samverkan mellan stadsdelar bör underlättas.

Kungsholmens stadsdelnämnd beslutade den 23 mars 2006 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remiss.

Reservation anfördes av Mats G Nilsson m.fl. (m), Didar Samaletdin m.fl. (fp) och Birgitta Borg (kd), bilaga.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 februari 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har i tidigare remissvar 2003-11-06(dnr 519-446-03) gällande ärendet "Uppföljning av socialt program för att minska prostitutionen" framhållit vikten av att staden har ett sådant program och att programmet bör kompletteras med insatser på fler områden samt att stadsdelsnämndernas ansvar tydliggörs när det gäller arbetet mot prostitution.

Det reviderade programmet tar ett förstärkt helhetsgrepp om insatserna för att motverka prostitution vilket är nödvändigt för att motverka denna komplexa företeelse. Det är också viktigt att nya områden som nätprostitution och trafficking uppmärksammas och lyfts fram i programmet. Det är bra att stadsdelsnämndernas ansvar förtydligas.

De flesta av de insatser som nämns i programmet avseende förebyggande, uppsökande och behandlande insatser utförs i idag inom stadsdelsnämndernas befintliga verksamhet. Det som behövs är att kunskap och kompetens om prostitution förmedlas till personal och inblandade i arbetet ute i stadsdelarna och att frågor kring prostitution tydligare uppmärksammas. Sådan specialistkompetens och kunskap finns centralt i staden.

Om programmet ska få genomslag är det således mycket viktigt att få en fungerande samverkan mellan olika centrala och lokala nämnder/enheter. Dvs. att det t.ex. tillskapas effektiva samverkansformer mellan central förvaltnings specialistresurser och verksamheterna ute i stadsdelarna så att tillgång till spetskompetens och kunskap om prostitution finns att tillgå vid behov i enskilda fall, att kunskap kontinuerligt tillförs och uppdateras i det förebyggande arbetet i skola och annan ungdomsvård, att uppsökande insatser centralt och på fältet samarbetar när det är angeläget osv. Det är alltid komplicerat och förknippat med svårigheter när 18 stadsdelar ska få tillgång till och samsas om centrala resurser. I detta fall är det nödvändigt att konkreta handlingsplaner upprättas.

Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006 följande

1. Nämnden bifaller delvis förvaltningens förslag till beslut och översänder detsamma till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Nämnden anför därutöver följande:

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa

nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingsshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen.

Samtalssterapi behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som satts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfarings sättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Riskerna är stora att stadsdelar-

na mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så. Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Liljeholmens stadsdelsförvaltning vill precis som programförslaget understryka vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Det är nödvändigt och måste utföras på flera olika områden och på olika nivåer. Förvaltning kan konstatera att flertalet av de föreslagna insatserna i programmet som rör stadsdelarna pågår i Liljeholmen.

Det förebyggande arbetet för barn och unga har sin utgångspunkt från den värdegrund som uttrycks i läroplan och socialtjänstlag. Goda miljöer gynnar ett positivt växande och stärker skyddsfaktorer. Liljeholmens stadsdelsförvaltning arbetar förebyggande genom att kartlägga risker och samtidigt stärka skyddsfaktorer. I huvudsak är det samma riskfaktorer som identifieras för drogmisshandling, kriminalitet, våld, promiskuitet och bristande skolanpassning. Tydliga normer och förväntningar från såväl föräldrar, skolpersonal, fritidspersonal och andra vuxna är viktiga skyddsfaktorer. I stadsdelen finns bl. a. öppen förskola och ett väl utbyggt samarbete med mödravården och barnavårdscentralerna, föräldramottagning, ungdomsmottagning som är rådgivan-

de och kunskapsspridare tillsammans med landstinget. Därutöver finns också fältassistenter och samordnare av det drogforebyggande arbetet och likaså pågår ett aktivt arbete med att ge förvaltningens personal ökade kunskaper i frågor som rör kvinno- och familjefrid. Det förebyggande arbetet bedrivs i huvudsak generellt, men också riktat till vissa målgrupper med behov av extra stöd. Stadsdelens skolor arbetar efter statens elevhälsostrategi och har fokus på att tidigt upptäcka signaler på ohälsa och destruktiva beteenden.

I mötet med utsatta människor krävs alltid ett professionellt förhållningssätt och i synnerhet i arbetet med våldsutsatta och de som befinner sig i prostitution. Stadsdelförvaltningen/socialtjänsten har rutiner för mottagande och för hur en handlingsplan tas fram tillsammans med klienten. Bemötandet däremot, kan inte garanteras med rutiner, men med en ständigt återkommande diskussion kring just bemötande ökar socialtjänstens möjligheter att upptäcka förhållanden såsom bl a prostitution.

Liljeholmens stadsdelförvaltning anser att socialtjänstförvaltningens förslag till program för att minska prostitutionen är väl genomtänkt och att det också är en tydlig markering av att frågan är prioriterad. Stadsdelförvaltningen ställer sig helt bakom förslaget, men vill samtidigt påtala att programförslaget inte når problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Liljeholmens stadsdelsnämnd föreslås godkänna förvaltningens förslag till yttrande som svar på remissen.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd beslutade den 16 februari 2006 att som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämna och åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 24 januari 2006.

Särskilt uttalande gjordes av *Pär Hommerberg* (fp) och *Maj-Britt Åkesson* (fp) med instämmande av *Jonas Nilsson* (m), *Gunnel Laufke* (m) och *Sonja Gräns* (m), *bilaga*.

Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 januari 2006 har i huvudsak följande lydelse.

För stadsdelsnämndens kommer tyngdpunkten i genomförandet av programmet att ligga på förebyggande arbete för barn och unga samt vård och behandling.

Stadsdelsnämnden ska i det *förebyggande arbetet* se till att

- skolpersonal har aktuell kompetens inom området,
- det preventiva arbetet som bedrivs inom skolområdet även innefattar frågor om barns rättigheter med inriktning på skydd mot sexuellt utnyttjande och kränkande behandling,
- alla barn och unga i skolan oavsett skolform har tillgång till god elevhälsa,
- tillhandahålla rådgivande ungdomsmottagningar.

När det gäller *vård och behandling* ska stadsdelsnämnden se till att

- samverkan kommer till stånd med andra berörda myndigheter och frivilliga aktörer inom området
- internt bygga upp samverkanskanaler med syfte att öka kompetens och samordna hjälpinsatser,
- erbjuda både köpare och säljare av sexuella tjänster stöd- och hjälpinsatser.

Sedan år 2004 har staden en särskild prostitutionsenhet efter sammanslagningen av Procentrum, Spiralprojektet, Prostitutionsuppsökarna samt KAST¹.

Stadsdelsförvaltningen anser att det är viktigt att använda den kompetens som prostitutionsenheten har. Det innebär att frågor om samverkan med andra aktörer bör initieras inom ramen för prostitutionscentrum men där stadsdelsförvaltningarna kan ingå utifrån var samarbetsaktörerna finns. Likaså bör prostitutionsenheten ha huvudansvaret för enskilda som utsatts för övergrepp men med stadsdelsförvaltningarna som samarbetspartners om problematiken även innefattar exempelvis missbruk.

Det är bra att det förebyggande arbetet finns inom skolornas ram. Där finns goda möjligheter att arbeta med attitydförändringar och information. Kontakter mellan skola och föräldrar är också en viktig del i det förebyggande arbetet. Prostitutionsenheten bör ge ett bra stöd i dessa frågor till skolorna.

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade den 16 mars 2006 att remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av *Inge-Britt Lundin m.fl. (fp)*, *Sebastian Cederschiöld m.fl. (m)* och *Anders Broberg (kd)*, *bilaga*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 februari 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Prostitution och köp av sexuella tjänster är utan tvekan ett samhällsproblem men kanske främst ett problem på individuell nivå för såväl säljare som köpare. Staden har självfallet en viktig roll i dessa sammanhang. Det är bra att man i programmet framhåller att det inte enbart är socialtjänstens uppgift att arbeta för att minska sexhandeln utan att även andra verksamheter, exempelvis stadens bostadsbolag, har ett stort ansvar för att söka minska prostitution och köp av sexuella tjänster.

De förslag till åtgärder som föreslås i programmet är dock, som förvaltningen ser det, lite väl övergripande och allmänt hållna. Det finns alltid en risk för att program av det slag som nu presenterats är svåra att realisera. Det finns idag en rad olika styr- och policydokument inom Stockholms stad och för närvarande pågår en översyn i syfte att

---

¹ Rådgivningstelefon för Köpare Av Sexuella Tjänster

bl.a. försöka begränsa antalet dokument. Förvaltningen anser därför att man bör avvakta och se vad detta arbete leder till innan beslut fattas om att anta ett separat program för att minska prostitution.

Köp av sexuella tjänster och prostitution har många beröringspunkter med kvinnofridsfrågor. Inom ramen för Operation kvinnofrid arbetar man nu med att ta fram ett styrprogram. Som förvaltningen ser det bör man från stadens sida överväga att inkludera åtgärder för att minska prostitution och sexköp i det styrprogram som nu är under arbete.

Förvaltningen har svårt att se den direkta kopplingen mellan syftet med programmet, d.v.s. att minska prostitutionen, och de övergripande målen som uppges vara att:

- minska efterfrågan på köp av sexuella tjänster
- handel med människor för sexuella ändamål ska inte förekomma
- alla barn ska ha rätt till en säker och trygg uppväxt och får inte utsättas för kränkande behandling eller misshandel

Förvaltningen är tveksam till att minskad prostitution skulle leda till minskad *efterfrågan* på sexköp. Förvaltningen förstår inte heller riktigt anledningen till att ett av de övergripande målen med programmet är att barn inte ska utsättas för kränkande behandling eller misshandel. Frågan om barnets bästa och barns rättigheter är reglerade både i socialtjänstlagen och FN:s barnkonvention och ska präglade allt arbete som bedrivs inom staden. Det verkar något märkligt att ett program för att minska prostitution har som mål att tillförsäkra barn en säker och trygg uppväxt.

En del av de uppgifter stadsdelsnämnderna enligt programmet förväntas åta sig ingår redan idag i ordinarie verksamhet, t.ex. att tillhandhålla rådgivande ungdomsmottagningar och se till att barn och ungdomar har tillgång till en god elevhälsa. Man säger också att stadsdelsnämnderna ska bedriva uppsökande verksamhet och erbjuda köpare och säljare av sexuella tjänster stöd- och hjälpinsatser. Detta borde vara en självklarhet.

Stadsdelsnämnderna har enligt socialtjänstlagen, skyldighet att erbjuda hjälpbehövande insatser och detta omfattar, som förvaltningen förstått, även prostituerade och s.k. sexköpare. I socialtjänstlagen regleras också frågan om uppsökande verksamhet. Man kan naturligtvis se programmet som en påminnelse om vad som gäller och som ett sätt att uppmärksamma frågan om prostitution och köp av sexuella tjänster.

Den som befinner sig i den typen av situationer är, som framgår, dessvärre sällan benägen att själv söka hjälp och det är bra att man betonar vikten av samverkan med andra myndigheter och organisationer. Samverkan myndigheter emellan är, som förvaltningen ser det, en förutsättning för att lyckas minska sexhandeln. I detta sammanhang är samarbete mellan polis och socialtjänst kanske det allra viktigaste.

Polisen har en laglig skyldighet att underrätta socialtjänsten ”om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd”. När det t.ex. gäller fylleriförseelser underrättas alltid socialtjänsten som i sin tur kontaktar den enskilde och erbjuder möjlighet till stöd och hjälp. Motsvarande förfaringssätt när det gäller prostitution och köp av sexuella tjänster skulle kunna leda till att kontakt etableras med socialtjänsten och att den enskilde faktiskt också får hjälp att bryta sitt beteende.

Som framhålls i programmet utsätts dagens barn och ungdomar ständigt för olika former av kommersiella budskap med sexuell anknytning. Även om det inte finns någon forskning som visar att detta i sig skulle öka risken för att sälja eller köpa sexuella tjänster kan betydelsen av förebyggande arbete bland barn och ungdomar när det gäller den typen av frågor inte nog understrykas. Förvaltningen delar helt uppfattningen att stadens skolor i detta sammanhang har en mycket viktig uppgift. Det är därför bra att man framhåller att det preventiva arbete som bedrivs på skolans område även ska innefatta frågor om sexuellt utnyttjande.

I programmet poängteras vuxnas betydelse som förebilder för barn och unga och man menar att vuxnas attityder och förhållningssätt måste förändras om efterfrågan på handel med sexuella tjänster ska minska. Förvaltningen är emellertid mycket tveksam till förslaget om att, inom ramen för samarbetet kring kvinnofridsfrågor, utforma en informationskampanj riktad till vuxna med syfte att sprida kunskaper om den s.k. sexköpslagstiftningen.

Syftet må vara vällovt men förvaltningen har svårt att tro att en kampanj av det slaget skulle bidra till att minska prostitutionen. Stadens resurser torde kunna användas på ett bättre sätt, exempelvis till ett mer aktivt uppsökande arbete i miljöer där man vet att sexhandel bedrivs eller till en informationskampanj som riktar sig till ungdomar och som belyser frågor kring prostitution och sexuellt utnyttjande.

Som nämns i programmet har kriminaliseringen av köp av sexuella tjänster inte haft någon större effekt på prostitutionens omfattning och förvaltningen är mycket tveksam till om en informationskampanj om lagstiftningen på området skulle minska benägenheten att sälja eller köpa sex.

Förvaltningen är däremot angelägen om att arbetet inom Operation kvinnofrid fortsätter. Frågor om prostitution och sexköp hänger naturligt samman med kvinnofridsfrågor och bör kunna belysas inom ramen för de kampanjer som i övrigt bedrivs i Operation kvinnofrids regi.

Som framgår av programmet är prostitution många gånger förknippad med missbruksproblem/hemlöshet och socialtjänsten kommer oftast inte i kontakt med prostituerade annat än i samband med att frågan om ekonomiskt bistånd eller missbruksvård blir aktuell. Detta gäller också Norrmalms stadsdelsförvaltning där inga ärenden har aktualiserats med anledning av enbart prostitution men däremot i samband med andra insatser.

Den utredningsmetod (ASI) som används inom förvaltningen i missbruksärenden inkluderar frågor om prostitution och på handläggarnivå finns både kunskaper om och erfarenhet av att ta upp den typen av frågor. Detta betyder inte att det i alla lägen finns tillräckliga kunskaper för att hantera samtal av den karaktären. Förvaltningen välkomnar därför förslaget om att socialtjänstförvaltningens prostitutionsenhet ska bistå stadsdelsnämnderna i deras kompetensutveckling.

Rinkeby stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006 att som svar på remissen om revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen, godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av den borgerliga minoriteten (m, fp och kd), bilaga.

Rinkeby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 februari 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens sammanfattande synpunkt på programmet är att det är ett mycket heläckande och bra program.

Programmet pekar på hur sociala problem och starka kommersiella och ekonomiska intressen samverkar och medför behov att agera på flera olika områden för att minska prostitutionen.

Förvaltningen instämmer i bedömningen att insatserna vid stadsdelarna måste integreras i det arbete som redan pågår. Men även om exempelvis det förebyggande arbete som redan bedrivs bland barn och unga sannolikt också har effekter på detta område, så finns det behov av specifik kunskap om prostitution och hur nyrekrytering sker idag. I programmet pekar man t.ex. på de svårigheter som finns med att nå unga i frågor om prostitution om de själva inte ser sitt agerande som just prostitution utan mer som sexuella tjänster i utbyte mot till exempel krogbesök, droger, kläder eller annat.

Svårigheterna för de som prostituerar sig att tala om problemen och söka hjälp påtalas också. Det innebär att medarbetare möter dessa människor i andra sammanhang, t.ex. i samband med ekonomiskt bistånd, missbruk eller andra sociala problem. För att upptäcka om en person prostituerar sig, så behövs lyhördhet och mod att ta upp frågan.

Programmet berör många olika verksamheter i stadsdelen och medvetenheten och kunskapen om prostitution är sannolikt olika hög inom olika verksamheter.

Ambitionen i stadens sociala program för att minska prostitutionen ska vara att ”prioritera satsningar som kan ge resultat”. Förvaltningen vill därför gärna lyfta fram behovet av en tydlig strategi i staden för dessa prioriteringar och behovet av att göra programmets intentioner och innehåll kända på stadsdelarna.

För att programmet ska ge önskvärda resultat, så menar förvaltningen att förutsättningen för detta är att medarbetarna erbjuds kompetensutveckling anpassad till deras olika uppdrag på stadsdelen.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens svar på remissen om stadens sociala program för att minska prostitutionen

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till stadsledningskontoret som sitt svar på remissen ”Revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen”.

Reservation anfördes av *Billy Östh m.fl. (m)*, *Anna Eklund m.fl. (fp)* och *Per Hasselberg (kd)*, bilaga.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen delar i allt väsentligt socialtjänstförvaltningens utredning och förslag men anser att programmet har en alltför avvaktande hållning till problemet kring trafficking och prostitution på nätet.

Vidare anser förvaltningen att det är tveksamt att ärenden gällande personer som utsatts för trafficking överlämnas till stadsdelsnämnderna, då det finns risk att kompetens och erfarenhet saknas eftersom förvaltningarna sällan hanterar sådana ärenden.

Den prostitutionsenhet som bildades hösten 2004 ska ta ett samlat grepp runt prostitution. Det är dock otydligt om prostitutionsenheten även ska ha ett individansvar.

Generellt anser stadsdelsförvaltningen dessutom att ett utökat samarbete mellan staden och polismyndigheten vore bra, inte minst på informationssidan, i gemensamt syfte att kartlägga och kunna vidta åtgärder.

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006

att ställa sig bakom Socialtjänstnämndens förslag till socialt program för att minska prostitutionen.

att avslå minoritetens förslag till beslut

Reservation anfördes av *minoriteten (m)*, *(fp)* samt *(kd)* genom *Jan Jönsson (fp)*, bilaga.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Remiss inkom 2006-01-16 från Stadsledningskontoret angående revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen.

Sedan den 1 januari 1999 är det en kriminell handling att köpa eller försöka köpa sexuella tjänster.

Skärholmens Stadsdelsförvaltning har en lokal handlingsplan för kvinnofrid sedan 2005. Handlingsplanen omfattar handläggning av kvinnofridsfrågor inom Individ och Familjeomsorgen, Skola/förskola och Omsorg om äldre och funktionshindrade. Den inbegriper handläggning och bemötande av personer som har särskilt svårt att söka stöd, bland annat prostituerade samt flickor och unga kvinnor som är utsatta för hederrelaterat tvång, hot och/eller våld.

Stadsdelsförvaltningarna i Hägersten, Liljeholmen, och Skärholmen samt Älvsjö, den så kallade "Fyrlingen", har sedan våren 2005 inlett ett samarbete kring kvinnofridsbrott. För att förverkliga kommunfullmäktiges beslut om kompetenshöjande utbildningar i kvinnofridsfrågor genomför sedan hösten 2005 Fyrlingen en föreläsningsserie i samarbete med Preventionscentrum Stockholm (Precens) vid Socialtjänstförvaltningen.

Precens är stadens brotts- och drogförebyggande enhet där bland annat samordning av kvinnofridsfrågor i staden är placerad. Kompetensfonden har anslagit medel för att Precens ska genomföra utbildningssatsningar i samarbete med stadsdelsförvaltningarna.

I alla fyra stadsdelsförvaltningarna finns lokala handlingsplaner för bemötande och stöd till våldsutsatta kvinnor och barn samt våldsutövande män. Även frågan om hederrelaterat våld och prostitution ingår i handlingsplanerna. Föreläsningsserien syftar till att ge anställda i dessa fyra stadsdelar fördjupad kunskap om kvinnofridsbrott och dess konsekvenser i nära relationer. Tanken är även att föreläsningsserien ska bidra till en fördjupad förankring av stadsdelarnas lokala handlingsplaner.

Således är ett samarbete etablerat mellan Socialtjänstförvaltningen samt Fyrlingen, helt enligt intentionerna i förslaget till socialt program för att minska prostitutionen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade den 16 mars 2006 att lämna förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande.

Reservation anfördes av *Ann-Katrin Åslund* (fp), *Ole-Jörgen Persson* (m), *Patrick Simonson* (kd), *Christer Grunder* (m), *Markku Sirviö* (m) samt *Jan Håkansson* (fp), *bilaga*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning tjänsteutlåtande daterat den 27 februari 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att socialtjänstnämnden i sitt förslag till reviderat program har ringat in den omfattning som man förutsatt sig och att programförslaget väl svara mot det uttalade syftet.

Förvaltningen stöder socialtjänstnämndens förslag till revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen.

Vantörs stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006 följande

Vantörs stadsdelsnämnd beslutar att åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 mars som sitt svar på remissen om revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitution.

Samt anför därutöver:

Nämnden anser att det är positivt att det sociala programmet revideras, så att staden har ett aktuellt måldokument i arbetet för att minska prostitutionen och öka jämställdheten mellan kvinnor och män. Medvetenheten behöver öka i dessa frågor och vuxnas attityder och förhållningssätt behöver förändras. Programmet innehåller ingen specificerad kostnadsanalys, men de flesta insatserna ingår i befintliga verksamheters ansvarsområden. Genom samverkan med berörda myndigheter och andra aktörer kan resurserna användas effektivt, och det är därför bra att programmet slår fast ett tydligt samverkansansvar för stadsdelsnämnderna.

Reservation anfördes av *Marie Ljungberg Schött m.fl.* (m), *Lena Kling m.fl.* (fp) och *Henrik Ehrenberg* (kd), *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av *Marie Ljungberg Schött m.fl.* (m), *Lena Kling m.fl.* (fp) och *Henrik Ehrenberg* (kd), *bilaga*.

Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Programmet för att minska prostitutionen behandlar ett angeläget område inom vilket förvaltningen redan idag, utifrån tillgängliga resurser, vidtar ett antal insatser. Programmet tar till exempel upp att stadsdelsnämnderna ska tillhandahålla rådgivande ungdomsmottagningar, vilket redan finns i Vantör. Förvaltningen har också genom fältassistenterna uppsökande arbete bland ungdomar. Förvaltningen lämnar även stöd till prostituerade kvinnor genom missbrukssektion som kommer i kontakt med prostituerade, missbrukande kvinnor. Inom missbrukssektionen finns en uppsökare och det finns ett öppenvårdsprogram enbart för kvinnor. Missbrukssektionen håller sig även ajour med smittskyddsfrågor.

I den, vad förvaltningen anser, knapphändiga kostnadsanalysen från socialtjänstförvaltningen bedöms att flertalet av de föreslagna insatserna redan ingår i befintliga verksamheters ansvarsområden. Vantörs stadsdelsförvaltning anser dock att programmet innebär krav på ökade insatser från stadsdelsnämnderna. Programmet anger att stadsdelsnämnderna ska arbeta uppsökande samt erbjuda stöd- och hjälpinsatser till både köpare och säljare av sexuella tjänster. Ett utökat uppsökande arbete kräver re-

surser inte enbart för uppsökandet utan även för att kunna erbjuda insatser till de personer förvaltningen kommer i kontakt med. Förvisso kan förvaltningen använda sig av de nätverk som har etablerats genom t.ex. kvinnofridsarbetet för att bygga upp samverkanskanaler internt även kring prostitution. Detta gör det lättare att motsvara uppställda krav, men det betyder inte att det är möjligt att göra en satsning på att minska prostitutionen utan att resurser omfördelas från annan verksamhet.

Genomförandet av programmet förutsätter således att resurser omfördelas till insatserna men det förutsätter också att stadsdelsnämnderna i övrigt kan genomföra det som åläggs dem. Enligt programförslag ska nämnderna *tillse att* samverkan kommer till stånd med andra berörda myndigheter. Stadsdelsnämnderna kan, enligt förvaltningens mening, *verka* för att samverkan kommer tillstånd. Däremot om samverkan slutligen blir av råder inte enbart stadsdelsnämnder över utan det är till lika stor del beroende av de andra aktörernas insatser.

Enligt förvaltningen är ett grundläggande krav för ett nytt programförslag att det innehåller dels en bakgrundsbeskrivning av hur omfattande problemet är, dels en kostnadsanalys där föreslagna insatser kostnadsberäknas. Utifrån detta är det möjligt att ta ställning till programmet i sin helhet och till vem som ska hantera olika ingående uppgifter. Stockholms stads sociala program för att minska prostitution uppfyller dock inte dessa krav och förvaltningen kan därför inte ta ställning till programmet i sin helhet. Förvaltningen vill samtidigt framhålla att det är positivt att frågan, genom programmet, lyfts fram för att öka medvetenheten.

Förvaltningen föreslår att nämnden åberopar förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen från stadsledningskontoret.

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006 att åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av *Olle Andretzky m.fl.* (m), *Lars Hansson m.fl.* (fp) och *Margaretha Åkerberg* (kd), *bilaga*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Förslaget till socialt program för att minska prostitution anger att stadens nämnder och bolag inte ska anlita hotell, taxibolag, restaurang eller annan näringsidkare som i sin verksamhet främjar köp av sexuella tjänster eller förmedlar pornografi. Vidare föreslås att staden ska delta i olika samarbetsnätverk med syfte att förebygga och begränsa prostitution.

Stadsdelsnämndernas ansvar enligt remissförslaget

I *förebyggande* arbete ska stadsdelsnämnderna ansvara för att

- tillse att skolpersonal har aktuell kompetens på området
- tillse att det preventiva arbete som bedrivs inom skolområdet även innefattar frågor om barns rättigheter med inriktning på skydd mot sexuellt utnyttjande och kränkande behandling
- tillse att alla barn och unga i skolan har tillgång till en god elevhälsa
- tillhandhålla rådgivande ungdomsmottagningar

I *uppsökande arbete* ska stadsdelsnämnderna ansvara för att

- särskilt uppmärksamma barn och ungdomar som vistas i kända prostitutionsmiljöer
- tillsammans med Stockholms läns landsdtings smittskydds-enhet sprida kunskap om risker för smitta av olika sexuellt överförbara infektioner vid oskyddade sexuella kontakter till dem som säljer sexuella tjänster

Vad gäller *vård och behandling* ska stadsdelsnämnderna ansvara för att

- tillse att samverkan kommer till stånd med andra berörda myndigheter och frivilliga aktörer inom området
- tillse att internt bygga upp samverkanskanaler med syfte att öka kompetens och samordna hjälpinsatser
- erbjuda både köpare och säljare av sexuella tjänster stöd- och hjälpinsatser

Förvaltningen stödjer de ovan nämnda förslagen i det sociala programmet för att minska prostitution som gäller för alla stadens nämnder och bolag.

Stadsdelsförvaltningens enheter arbetar redan i nuläget delvis i linje med förslagen i programmet, exempelvis i skolornas elevhälsoarbete.

Förvaltningen instämmer i att det är viktigt att skolorna har aktuell kompetens på området och arbetar preventivt. Det gäller framför allt det förebyggande elevhälsoarbetet som bl a syftar till respektfulla och goda relationer i skolan, till att kränkande behandling och tillmälen aldrig tillåts etc. Särskilda frågor anges dock i programmet som behöver uppmärksammas mer än vad som är fallet idag Ungdomars snabbt föränderliga medievänor och sätt att kommunicera behöver också ägnas uppmärksamhet i skolan för att motverka exempelvis SMS-mobbning, fotografering och spridning av kränkande bilder.

Förvaltningen menar i likhet med förslaget att det är viktigt att samverkan kommer till stånd med andra myndigheter och med frivilliga aktörer inom området. Stadsdelsförvaltningarnas socialtjänstpersonal behöver ha grundläggande kunskap på området, vara lyhörda för problemen samt kunna och våga ställa frågor om prostitution.

Förvaltningen vill också framhålla betydelsen av ungdomsmottagningarnas arbete, i förebyggande informationsinsatser och i enskilda kontakter.

Förslaget är ambitiöst och det ska framhållas att genomförandet också kräver resurser, i inledningsskedet framför allt vad gäller utbildning. Det vore lämpligt att socialtjänstförvaltningen ansvarar för detta. Förvaltningen menar att det också är angeläget att socialtjänstförvaltningen under genomförandet arbetar utåtriktat mot prostitution, bidrar med erfarenheter och kunskaper samt stödjer förvaltningarnas arbete, både vad avser förebyggande arbete och gällande insatser för enskilda. Särskilda insatser för att påverka attityder kan riktas exempelvis till idrottsrörelsen som genom klubbverksamheten bidrar till barns och ungdomars sociala utveckling och vars utövare dessutom under resor besöker städer där prostitution förekommer.

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 2006 att godkänna och överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av *Helena Bonnier m.fl.* (m), *Claes Fleming m.fl.* (fp) och *Jan Ulander* (kd), *bilaga*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm i ett helhetsperspektiv

Förvaltningen instämmer i att stadens nämnder och bolag inte ska anlita näringsidkare som i sin verksamhet främjar prostitution. Detta kräver att tydlig information lämnas till stadens nämnder och bolag om de näringsidkare som avses.

Förvaltningen vill även framhålla vikten av att förhindra nätprostitution, även om det kan vara svårt bland privatpersoner. För anställda finns stadens ”Policy och riktlinjer för informationssäkerhet” antagen av fullmäktige 2005-06-13 där det framgår att Internet ska användas som ett hjälpmedel för att lösa arbetsuppgifter och endast får användas inom de regler som sätts upp av lagar och förordningar. Östermalms stadsdelsförvaltning anger i ”Policy för Internet och e-post” daterad 2005-03-14 att det inte är tillåtet att besöka sidor med inslag av pornografi på stadsdelsförvaltningens datorer eller nätverk och att alla besök kan spåras. Om någon anställd avsiktligt sprider pornografi via stadsdelsförvaltningens datorer eller nätverk ska detta utan undantag polisanmälas.

Förebyggande arbete

Utbildning av pedagogisk personal, vad det gäller elevvårdande och elevhälsofrämjande arbete, sker till exempel genom föreläsningar, studiedagar och gemensam diskussion av olika händelser. Skolsköterskor och skolpsykologer utbildas också kontinuerligt för att sedan kunna sprida kunskapen till övrig personal.

Läroplanerna utgår ifrån och konkretiserar det som står formulerat i skollagen. De värden som ska genomsyra all verksamhet i förskola och skola förmedlas och förankras i eleverna är:

- människolivets okränkbarhet
- individens frihet och integritet
- alla människors lika värde
- jämställdhet mellan könen samt
- solidaritet med svaga och utsatta

Enligt läroplanerna för förskoleklass, fritidshem och grundskola har rektorn på en skola ett särskilt ansvar för att ämnesövergripande kunskapsområden integreras i undervisningen i olika ämnen. Sex och samlevnad är ett av dessa. Jämställdhet ska främjas och stöd ges så att eleverna utvecklar självförtroende, empati och andra dimensioner av social kompetens.

Förvaltningen instämmer med förslaget i rapporten att det preventiva arbetet som bedrivs inom skolområdet även ska innefatta frågor om barns rättigheter med inriktning på skydd mot sexuellt utnyttjande och kränkande behandling. Skolorna på Östermalm har under många år prioriterat arbetet med värdegrundsfrågor och i detta arbete ingår värdegrundsfrågor kopplade till sexualitet. I de äldre elevernas undervisning i sex och samlevnad ingår besök från RFSL. Till dessa besök knyts också lärarledda samtalsgrupper. De äldre eleverna gör också besök på ungdomsmottagningen där personal med kompetens undervisar och diskuterar olika aspekter på sexualitet med eleverna.

En del av sexualundervisningen i förskoleklass och grundskolans första år, men också under skolår 4-6, handlar om att sätta ord på känslor. Detta kan till exempel ske genom så kallade ”kompissamtal”. Genom ”det goda samtalet” får eleverna ett språk kring känslor och lär sig att ta upp konflikter samt reda ut dem.

Förvaltningen instämmer med vad som framgår i programmet om ungdomsmottagningarnas funktion i det preventiva arbetet samt vikten av olika stödinsatser som riktas till ungdomar i sex- och samlevnadsfrågor.

Behov finns av exempelvis utbildningsseminarier för personal på ungdomsmottagningarna för att kunskapen sedan ska kunna spridas vidare till ungdomarna vid studiebesök samt i enskilda samtal. Förvaltningen vill också framhålla vikten av att information sprids till ungdomar som riskerar att lockas in i prostitution med andra förtecken, som exempelvis annonser efter modeller som senare visar sig vara prostitution. Information efterfrågas både riktad till skolorna och som förs ut via media innehållande berättelser och livsöden som det går att identifiera sig med.

Förvaltningen ställer sig positiv till socialtjänstnämndens initiativ till en informationskampanj och föreslår att stadsdelsförvaltningarna inbjuds att medverka vid utformandet av kampanjen.

Uppsökande arbete

Vid förvaltningen är det främst vuxenheten som kommer i direkt kontakt med personer som säljer sexuella tjänster. Prostitutionen hänger vanligtvis samman med

drogmissbruk men även psykiskt funktionshindrade är en utsatt grupp. Kunskap om sexuellt överförbara infektioner sprids till ungdomar via ungdomsmottagningen. De vuxna som prostituerar sig i samband med pågående drogmissbruk har för det mesta även kontakt med landstingets beroendemottagning för samtal och provtagning. I övrigt anser förvaltningen att information till vuxna om sexuellt överförbara sjukdomar i huvudsak åvilar landstinget.

Förvaltningens uppsökare samarbetar med uppsökarenheten och prostitutionsenheten inom socialtjänstförvaltningen. Förvaltningen instämmer till fullo i att nämndernas uppsökare särskilt ska uppmärksamma barn och ungdomar som vistas i prostitutionsmiljöer. Polisen anmäler till socialtjänsten så snart de kommer i kontakt med barn och ungdomar i samband med exempelvis missbruk och prostitution. Detta gäller även barn till missbrukare. Förvaltningens vuxenhet aktualiserar alltid ärenden hos familjeenheten där det finns barn med för att parallella insatser ska ges till familjen.

Förvaltningen är däremot tveksam till förslaget att stadens bostadsbolag ska samarbeta med polisen och de lokala brottförebyggande råden för att förhindra att lägenheter eller lokaler används i prostitutionssammanhang. Till skillnad från Brottsförebyggande rådet som är en statlig myndighet, arbetar stadsdelsförvaltningarnas lokala brottförebyggande råd inte operativt. Förvaltningens uppsökare har däremot kontakt med bostadsbolagen.

Vård och behandling

Förvaltningen instämmer med att behov finns av att bygga samverkanskanaler. Internt inom Östermalms stadsdelsförvaltning finns två resursgrupper ”Våld i nära relationer” och ”Tvärgruppen”. Skolorna är andra viktiga samarbetspartners.

Resursgruppen ”Våld i nära relationer” är ett nätverk med personer från olika verksamhetsområden. Gruppen består av en socialsekreterare/ biståndshandläggare från respektive enhet inom Socialtjänsten samt representanter från polisen, äldreomsorgen samt psykiatri. Gruppen arbetar inte specifikt med frågor kring prostitution, men det sexuella tvång som kan finnas i dysfunktionella relationer tangerar känslomässigt att upplevas som prostitution. Gruppens samarbete med prostitutionsenheten kan förstärkas och vidareutvecklas med kunskapsutbyte och utbildning.

”Tvärgruppens” arbete riktas till unga vuxna i åldern 16-25 år med representanter från Socialtjänstens samtliga enheter, ungdomsmottagningen samt preventionssamordnaren. De medarbetare som ingår har ett samordnande ansvar för de unga vuxna som är aktuella inom programområdet. Tvärgruppens uppdrag är att ta fram fungerande arbetsformer kring tonåringar och unga vuxna i riskzonen, att utveckla arbetsformer internt och externt samt sprida och dokumentera arbetssätten inom respektive enhet. Tvärgruppen omfattar även unga kvinnor och män i farozon för prostitution och droger och har möjlighet att arbeta både preventivt och behandlande.

För längre öppenvårdsbehandling för prostituerade har stadsdelsförvaltningen möjlighet att anlita socialtjänstförvaltningens prostitutionsenhet.

Förvaltningen har också ett samarbete med Socialjouren och Citypolisens familjevårdsgrupp.

Bland frivilligorganisationerna finns exempelvis Alla Kvinnors Hus och Unga Kvinnors Värn vid behov av skyddat boende. För råd och stöd finns Kriscentrum för kvinnor. Tjejjouren vänder sig till yngre kvinnor. Terrafem är en ideell jourtelefon för kvinnor med utländsk härkomst under 25 år. Systerjouren Somaya vänder sig till främst muslimska kvinnor och kan också ordna skyddat boende. För män finns Manscentrum och Mansjouren. Samverkan sker även med församlingarna i stadsdelen, Frälsningsarmén, Stadsmissionen m.fl.

Människohandel för sexuella ändamål

Förvaltningens resursgrupp "Våld i nära relationer" kan bygga upp sin kunskapsbank så att den även inkluderar människohandel för sexuella ändamål. Ett samverkansplan som ett operativt instrument underlättar i arbetet med anknytning till människohandeln.

Under de senaste tre åren har förvaltningens vuxenhet haft ett ärende som direkt kan kopplas ihop med människohandel. I det ärendet samarbetade förvaltningen med polis, försvarsadvokat och Alla kvinnors hus. Förvaltningen har även varit i kontakt med kvinnor från olika afrikanska och asiatiska stater som kommit till Sverige i samband med äktenskap med ofta betydligt äldre svenska män och sedan utsatts för människohandel och sexuella kränkningar. I dessa ärenden har samarbetsparterna varit flera beroende på ärendets art.

Uppföljning av programmet

Om uppföljningen ska få genomslagskraft föreslås att stadsledningskontoret uppmärksammar stadsdelsnämnderna i anvisningarna till verksamhetsplan och uppföljning av budget med begäran om redovisning av vidtagna åtgärder för att förebygga och minska prostitution.

Förvaltningen välkomnar socialtjänstnämndens initiativ att genomföra seminarier om programmets innehåll. Förvaltningen anser vidare att det är bra att programmet följs upp och revideras regelbundet. Förvaltningen instämmer i att om prostitutionen ska minskas måste arbetet bedrivas från flera håll och på många nivåer i det praktiska arbetet.

Nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Aktiebolaget Familjebostäders yttrande daterat den 16 mars 2006 har följande lydelse.

Yttrandet har inte varit föremål för behandling i bolagets styrelse men kommer att anmälas i efterhand.

Socialtjänstnämnden har i revidering av programmet från 2001 utarbetat ett förslag som vänder sig till stadens alla nämnder och bolag. Syftet med programmet är att stöd-

ja den svenska lagstiftningen och visa på områden där staden kan bidra till minskad efterfrågan på sexuella tjänster och ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

Familjebostäders erfarenheter av konstaterade eller misstänkta fall i här aktuellt sammanhang är mycket begränsade. För närvarande handläggs två ärenden rörande användningssättet för två bostadslägenheter. Fortlöpande samarbete sker med polismyndigheten centralt och lokalt samt berörda verksamhetsgrenar inom staden. I överensstämmelse med vad socialtjänst-nämnden föreslår menar bolaget att ett aktivt och långsiktigt arbete med att minska prostitutionen bäst bedrivs på bred basis och med samordnade insatser. Bolagets möjligheter att få ett avslut på hyresförhållanden för lägenheter som används för människohandel eller prostitution är dock helt avhängiga av det bevismaterial som finns att tillgå i varje enskilt ärende.

När det gäller bolagets uthyrning av lokaler kan sägas att det i förebyggande syfte görs en mycket noggrann prövning av den verksamhet lokalhyresgästen kommer att bedriva. I varje hyresavtal anges tydligt det användningssätt som är avsett för just den förhyrningen.

Sammanfattningsvis delar bolaget socialtjänstnämndens uppfattning om att förhållningssättet till prostitution och människohandel i grunden handlar om respekt för mänskliga rättigheter och jämlikhet. Mot bakgrund av de förändringar som kontinuerligt sker i vår omvärld med nya ”nischer” för bl.a. verksamhet som främjar prostitution m.m. ser vi det därför som positivt att stadens sociala program hålls aktuellt.

AB FAMILJEBOSTÄDER

Hans Pettersson

Verkställande direktör

Aktiebolaget Stockholmshems yttrande daterat den 17 mars 2006 har följande lydelse.

Som svar på rubricerad remiss får Stockholmshem anföra följande.

Revideringen av 2001 års program innebär inte några större förändringar i bolagets arbetssätt.

Där bolaget kan göra en viktig insats för att stoppa prostitutionen är att vara extra observanta på våra uthyrningar av bostäder och lokaler. Vid eventuell prostitution i bolagets bostäder eller lokaler anmäls detta regelmässigt till polisen och det kan vara en styrka i att detta också tas upp i det lokala brottsförebyggande rådet.

För att förhindra att prostitution bedrivs i bolagets kommersiella lokaler arbetar vi förebyggande genom att vara mycket noga med hur hyreskontrakten utformas med avseende på användningssätt etc.

Det är enligt bolagets erfarenheter svårt att få bort en illegal verksamhet. Detta beror mestadels på att bevisningen kan vara svår att få fram, ofta beroende på rädsla hos våra drabbade hyresgäster. Ökade möjligheter för Polisen och domstolsväsendet

att snabbt få fram fällande domar mot verksamhetsidkarna är därför nödvändig för att minimera olägenheterna också för våra hyresgäster.

Remissen är anmäld men inte realbehandlad i Stockholmshems styrelse.

AKTIEBOLAGET STOCKHOLMSHEM

Pelle Björklund

Aktiebolaget Svenska Bostäder avstår från att lämna yttrande på remissen.

RESERVATIONER M.M.

Utbildningsnämnden

Reservation mot utbildningsnämndens beslut anfördes av ledamot Helen Jäderlund Eckardt m.fl. (fp), ledamoten Cecilia Brinck m.fl. (m) och ledamoten Nina Ekelund (kd) enligt följande.

Vi reserverar oss mot nämndens beslut då vi yrkade att nämnden skulle besluta att överlämna ärendet utan eget ställningstagande.

Särskilt uttalande gjordes av tjänstgörande ersättaren Zaida Catalán (mp) enligt följande.

Internet är idag en samlingsplats för ungdomar vilket öppnar för helt nya sätt att mötas och umgås vilket ger fantastiska möjligheter. Men denna samlingsplats kan också vara en plats där sexuella trakasserier frodas och där ungdomar kommer i kontakt med t ex pornografi och prostitution. Programmet bör kompletteras med ett resonemang kring denna nya problematik där staden tydligt visar att man tar ansvar för den miljö där dagens ungdomar befinner sig. Staden kan i likhet med t ex Socialstyrelsen inleda ett samarbete med ungdomssajten Lunarstorm för att öppna en dialog kring dessa frågor.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Jan Tigerström m.fl. (m), Kristin Swanberg m.fl. (fp) och Désirée Pethrus Engström (kd) enligt följande.

Vi ville delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut och därutöver anföra:

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking. Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från

den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingsshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapien behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på

frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Enskede-Årsta stadsdelnämnd

Reservation anfördes av ledamöterna Hans Larsson m.fl. (fp), Anders Hellström m.fl. (m), vice ordföranden Göran Holmström (kd) mot beslutet till förmån för eget förslag enligt följande.

1. Förvaltningens förslag till beslut godkänns delvis.
2. Därutöver anføres följande:

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Såväl polis som socialtjänst vittnar om att den internationella könshandeln är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder oss också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Vad vi förstår får Enskede-Årsta mycket sällan sådana ärenden, och saknar därmed den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör därför hanteras centralt av staden där man kan utveckla kunskaper och de kontakter som behövs.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation mot stadsdelsnämndens beslut anfördes av vice ordföranden Madeleine Sjöstedt m.fl. (fp) samt ledamöterna Birgitta Holm m.fl. (m) och Bertil Fredriksson (kd) enligt följande.

Vi anser att nämnden skulle ha beslutat

1. att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut,
2. att därutöver anföra:

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I en delrapport från projektet mot nätprostitution framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnor-

na har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapi behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför en översyn av behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porriganst.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna i kosmetiska förslag som krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Hägerstens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Abit Dundar m.fl. (fp), ledamoten Margareta Cederfelt m.fl. (m) och ledamoten Anita Stenlund m.fl. (kd) med hänsyn till eget förslag enligt följande.

1. Hägerstens stadsdelsnämnd beslutar att Hägerstens stadsdelsnämnd beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut

2. därutöver anför följande:

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsrapin behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Riskerna är stora att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som

krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna i kosmetiska förslag som krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamot Birgitta Wahlman m.fl. (m), ledamot Helen Jäderlund Eckardt m.fl. (fp) och vice ordförande Fredrik Wallén (kd) mot beslutet med hänvisning till eget yrkande enligt följande.

Förslag till beslut

1. Delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut
2. Därutöver anföra följande:

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den pro-

blembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingsshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapin behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigast.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på

frågan får inte fastna i kosmetiska förslag som krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Margareta Björk m.fl. (m), Fredrik Lundin m.fl. (fp) och Patrik Holmberg (kd) mot nämndens beslut till förmån för eget förslag till beslut enligt följande.

Förslag till beslut

1. att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut
2. att därutöver anföra

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I en delrapport från projektet mot nätprostitution framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen Samtalste-

rapin behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar trig gas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Annette Jansson m.fl. (m), Lotta Gravenius m.fl. (fp) och Carina Andersdotter Sommar m.fl. (kd) mot beslutet till förmån för eget förslag enligt följande.

att som svar på remissen anföras

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalssterapin behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Mats G Nilsson m.fl. (m), Didar Samaletdin m.fl. (fp) och Birgitta Borg (kd) mot nämndens beslut med hänvisning till det gemensamma förslaget från moderaterna, folkpartiet och kristdemokraterna enligt följande.

1. Stadsdelsnämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut
2. Stadsdelsnämnden anför därutöver

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den pro-

blembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapien behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på

frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Maria-Gamla stans stadsdelnämnd

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Pär Hommerberg (fp) och ledamoten Maj-Britt Åkesson (fp)) med instämmande av ledamöterna Jonas Nilsson (m), Gunnel Laufke (m) och Sonja Gräns (m) enligt följande.

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapi behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna i kosmetiska förslag som krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Inge-Britt Lundin m.fl. (fp), ledamoten Sebastian Cederschiöld m.fl. (m) och ledamoten Anders Broberg (kd) vilka ansåg att stadsdelsnämnden skulle ha beslutat följande.

1. Stadsdelsnämnden bifaller delvis stadsdelsförvaltningens förslag till beslut.
2. Stadsdelsnämnden anför därutöver följande:

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är be-

redd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapin behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder oss också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt

uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Rinkeby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av den borgerliga minoriteten (m, fp och kd).

Svante Kindberg (fp) för den borgerliga minoriteten (m, fp och kd)

1. att bifalla förvaltningens förslag till beslut
2. att därutöver anföra följande:

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i

form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapien behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Även förvaltningen påpekar ju i sitt svar att den nödvändiga kompetensen för att klara av både det förebyggande och behandlande arbetet ännu inte finns i Rinkeby stadsdelsnämnd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör därför hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna i kosmetiska förslag som krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Billy Östh m.fl. (m), ledamoten Anna Eklund m.fl. (fp) och ledamoten Per Hasselberg (kd) till förmån för gemensamt förslag till beslut enligt följande.

1. delvis bifaller förvaltningens förslag till beslut
2. därutöver anför följande:

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsrapin behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter

för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risker är stora att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som www.porrkast.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Minoriteten (m), (fp) samt (kd) genom vice ordföranden Jan Jönsson (fp), Britt-Mari Lagerqvist (m) m.fl., Jan Jönsson (fp) m.fl., Mikael Nordstedt (kd) m.fl. enligt följande.

Förslag till beslut

- att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut
- att därutöver anföras

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom

socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser får arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation.

Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapi behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill under-

stryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte rar utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggats att vika ut sig. Från sajter som www.porrkast.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet får att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs får att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Ann-Katrin Åslund (fp), ledamöterna Ole-Jörgen Persson (m), Patrick Simonson (kd), Christer Grunder (m), Markku Sirviö (m) samt tjänstgörande ersättare Jan Håkansson (fp) enligt följande.

Vi reserverar oss mot beslutet då vi yrkat

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver anföras

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna

fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapin behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning.

Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer.

Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder oss också starkt emot förfaringsättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller

förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation mot beslutet anfördes av Marie Ljungberg Schött, m.fl. (m) Lena Kling m.fl. (fp) och Henrik Ehrenberg (kd).

Särskilt uttalande gjordes av Marie Ljungberg Schött, m.fl. (m) Lena Kling m.fl. (fp) och Henrik Ehrenberg (kd) enligt följande.

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs. Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internet-prostitution och trafficking. Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen. I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan. Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns. Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapin behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget. Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp. När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför

avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor. Vi vänder också starkt emot förfaringsättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Olle Andretzky m.fl. (m), ledamoten Lars Hansson m.fl. (fp) och ledamoten Margaretha Åkerberg (kd) mot nämndens beslut enligt följande.

1. att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut
2. att därutöver anföras

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapin behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Helena Bonnier m.fl. (m), ledamöterna Claes Fleming m.fl. (fp) och Jan Ulander (kd) mot nämndens beslut till förmån för eget förslag enligt följande.

att som svar på kommunstyrelsens remiss delvis bifalla förvaltningens förslag till svar att därutöver anföras

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapi behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter

för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigast.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.